

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Katedra sociální pedagogiky

Subkultura veganů a její životní styl

Bakalářská práce

Autor: Veronika Dudková

Studijní program: 7505R015 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika se zaměřením na etopedii

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Petra Kalibová

Zadání bakalářské práce

Autor:	Veronika Dudková
Studium:	P131051
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální pedagogika se zaměřením na etopedii
Název bakalářské práce:	Subkultura veganů a její životní styl
Název bakalářské práce AJ:	Vegan subculture and its lifestyle

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem této bakalářské práce je zmapování motivace členů vstupujících do této subkultury a vliv rodinného prostředí na rozhodnutí stát se veganem. Práce se dále zabývá životním stylem, hodnotami a kulturou veganů. Výzkumné šetření se orientuje na zmapování motivace členů vstupujících do této subkultury a vliv rodiny na rozhodnutí začlenit se mezi vegany. Jako výzkumné metody bylo využito metody dotazníků. Klíčová slova: veganství, životní styl, subkultura, rodinné prostředí.

HEBDIGE, Dick. Subkultura a styl. Překlad Miroslav Kotásek. Praha: Dauphin, 2012, 239 s. ISBN 978-807-2721-979. CAMPBELL, T a Thomas M CAMPBELL. Čínská studie: výživa jako základ uchování a zlepšení zdraví, tělesné kondice a duševních schopností. 2. české vyd. Hradec Králové: Svítání plus, 2010, 396 s. ISBN 978-808-6601-229. SINGER, Peter. Osvození zvířat. Vyd. 1. Praha: Práh, 2001, 259 s. ISBN 80-725-2042-3. ŠŤASTNÝ, Jan; Hřbitov na talíři- Živočišné látky v potravinách a v kosmetice. 2. vyd., 2009. 150 s.

Garantující pracoviště:	Katedra sociální pedagogiky, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. et Mgr. Petra Kalibová
Oponent:	doc. PhDr. Jiří Semrád, CSc.
Datum zadání závěrečné práce:	6.11.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Subkultura veganů a její životní styl“ vypracovala pod vedením Mgr. et Mgr. Petry Kalibové samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Poličce dne 8. 3. 2016

.....

Veronika Dudková

Poděkování

Děkuji vedoucí práce Mgr. et Mgr. Petře Kalibové za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Za účast ve výzkumném šetření děkuji i respondentům.

Anotace

DUDKOVÁ, Veronika. *Subkultura veganů a její životní styl*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2016. 75 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce s názvem *Subkultura veganů a její životní styl* se zabývá popisem subkultury veganů primárně v České a Slovenské republice. Je pomyslně rozdělena na dvě části, teoretickou a empirickou. Teoretická část charakterizuje pojem subkultura a zaměřuje se na specifika subkultury veganů a její historický vývoj u nás i ve světě. Dále popisuje činnost organizací a občanských sdružení propagujících veganský způsob života a věnuje se veganství jako způsobu stravování. V dalších kapitolách popisuje a porovnává pojmy životní způsob a životní styl a zabývá se charakteristickými znaky životního stylu veganů. Věnuje se pojmu rodina a popisu rodinného prostředí veganů. Poslední kapitola teoretické části se zabývá motivací k přijetí veganského životního stylu. Empirická část obsahuje průzkum, kdy na základě dotazníkového šetření byly zjišťovány informace o tom, jak veganství ovlivňuje rodinné prostředí, volný čas a životní styl respondentů, a zabývá se hlavními důvody, které respondenty dovedly k přijetí tohoto životního stylu.

Klíčová slova: veganství, životní styl, subkultura, motivace, rodinné prostředí.

Annotation

DUDKOVÁ, Veronika. *Vegan subculture and its lifestyle*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2016. 75 pp. Bachelor Degree Thesis.

Bachelor thesis called *Vegan subculture and their lifestyle* describes a subculture of vegans, primarily in the Czech and Slovak Republic. It is split into two parts, theoretical and empirical. The theoretical part defines the term subculture and focuses on the specifics of subculture of vegans and its historical development in our country and in the world. It also describes the activities of organizations and civic associations promoting the vegan way of living and analyses veganism as a way of alimentation. In subsequent chapters it describes and compares the terms way of living and lifestyle and discusses the attributes of the lifestyle of vegans. It is dedicated to term family and to description of family environment of vegans. The last chapter of the theoretical part is devoted to the motivation for adopting of this lifestyle. The empirical part contains the survey, in which the information about how veganism affects family environment, leisure time, and lifestyle of the respondents was gathered via questionnaire survey and discusses the main reasons that led the respondents to the adoption of this lifestyle.

Keywords: veganism, lifestyle, subculture, motivation, family background

Obsah

Úvod	9
1 Vegani jako subkultura	11
1.1 Vymezení pojmu kultura	11
1.2 Vegani jako subkultura.....	12
1.3 Vegani jako hnutí	16
1.4 Historie veganství ve světě a v České i Slovenské republice.....	18
1.4.1 Historie vegetariánství ve světě a v Československé republice	18
1.4.2 Vývoj veganství.....	20
1.4.3 Česká veganská asociace.....	21
1.4.4 Další veganské organizace a občanská sdružení	21
1.5 Vegetariánství a veganství jako způsob stravování	24
2 Životní styl veganů	26
2.1 Identifikace pojmu životní styl a životní způsob	26
2.2 Specifika životního stylu veganů	28
3 Vztahy v rodinách veganů	32
3.1 Vymezení pojmu rodina	32
3.2 Funkce rodiny.....	34
3.3 Vztahy v rodinách veganů.....	35
4 Motivace k veganství.....	37
4.1 Vymezení pojmu motivace	37
4.2 Motivace k přijetí veganství.....	38
4.2.1 Etické důvody.....	39
4.2.2 Zdravotní důvody	40
4.2.3 Ekologické důvody.....	41
4.2.4 Náboženské a duchovní důvody.....	42
5 Výzkumné šetření.....	44

5.1	Výzkumný cíl a stanovení hypotéz	44
5.2	Použitá metoda	46
5.3	Výzkumný vzorek	47
5.4	Prezentace a interpretace výsledků výzkumu	50
5.5	Shrnutí výsledků výzkumného šetření	67
	Závěr	69
	Seznam použitých zdrojů	71
	Seznam grafů.....	75
	Přílohy	

Úvod

Bakalářská práce se zaměřuje na subkulturu veganů a její životní styl. Tímto tématem jsem se rozhodla zabývat nejen proto, že jsem již několik let sama členkou této subkultury, ale také proto, že v současné době se s termínem veganství setkáváme hlavně prostřednictvím médií ve stále větší míře. O veganství se v současnosti často hovoří v souvislosti se stále přibývajícím množstvím takto se stravujících lidí.

Cílem mé bakalářské práce je s oporou v odborné literatuře zmapovat motivaci členů vstupujících do veganské subkultury, popsat jejich rodinné prostředí, životní styl; dále jsem se soustředila na charakteristiku specifických znaků této subkultury. V první části své práce se zabývám nejen popisem subkultury veganů, ale také popisem subkultur obecně. Dále se zaměřuji na rodinu a vztahy v rodinách veganů, na jejich životní styl a uvádím hlavní důvody, které lidi přivádějí k veganskému způsobu stravování.

Těmito tématy se dále zabývám i ve výzkumné části své práce. Výzkumná část se zaměřuje na to, jaký vliv mají rodiny respondentů na jejich rozhodnutí být veganem. Zabývám se také tím, jak veganství ovlivňuje jejich volný čas, zda se cítí veganstvím nějak omezeni. Dále zkoumám to, co bylo pro respondenty nejsilnějším motivačním prvkem pro to, aby se stali součástí veganské subkultury. Výzkumná část byla realizována pomocí dotazníkového šetření.

Veganství je životní styl, který stále mnoho lidí vnímá jako nezdravý, a proto veganství považují za extrémní způsob stravování. Domnívám se, že téma mé práce úzce souvisí s předmětem a úkoly sociální pedagogiky, jelikož *„úkolem sociální pedagogiky je přispívat k utváření zdravého životního stylu. Sociální pedagogika klade důraz na zájmovou orientaci a nabídkou hodnotného využívání volného času“*.¹ Zároveň je to *„obor, který se zaměřuje na úlohu prostředí v procesu výchovy a porozumění výchovným vlivům, které z určitého výchovného vlivu vycházejí.“*² *„Jedním z hlavních*

---

¹ KRAUS, B., Úkoly sociální pedagogiky. In.: *Sociália 97*. Sborník ze semináře ÚSS PF VŠP Hradec Králové: Líp, 1998. s. 25-31. ISBN 80-902289-2-5

² JEDLIČKA, R., KLÍMA, P. a kol. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: Nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Praha: Themis, 2004. s. 355 – 377. ISBN 80-7312-038-0.

*úkolů sociální pedagogiky je pomoci při hledání vlastní identity a jakéhosi vnitřního zakotvení*³, které jedinci mohou vyhledávat právě v subkulturách.

Tématice subkultur se u nás nejvíce věnuje PhDr. Josef Smolík, Ph.D., MBA, dále také PhDr. Marta Kolářová, Ph.D; v nedávné době vydali Karel Veselý, Vladimír Brož a Tomáš Souček publikaci mapující současné české městské subkultury s názvem *Kmeny*. Zahraničním autorem zabývajícím se subkulturami je například Dick Hebdige. Publikace zmíněných autorů byly využity pro zpracování bakalářské práce.

---

³ JEDLIČKA, R., KLÍMA, P. a kol. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: Nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Praha: Themis, 2004. s. 355 – 377. ISBN 80-7312-038-0.

1 Vegani jako subkultura

Tato práce se zabývá veganskou subkulturou a jejími charakteristickými znaky. První kapitola se tedy bude zabývat vysvětlením pojmu subkultura a dále pojmem kultura, ze kterého subkultura vychází. Vzhledem k tomu, že vegany lze řadit i mezi hnutí, bude dále vysvětlen i tento pojem.

1.1 Vymezení pojmu kultura

O kultuře lze říci, že je složitým společenským jevem a procesem, a proto může být definována různě. Je předmětem zájmu mnoha věd, mezi něž patří například kulturní antropologie, etnologie, etnografie, sociologie a sociální psychologie. Definice kultury se u jednotlivých autorů liší, ale podstatu spatřují ve stejných rysech.

Z antropologického hlediska je kultura vnímána jako specificky lidský fenomén, který nás odlišuje od ostatních živočichů. Toto pojetí zahrnuje všechny nadbiologické prostředky a mechanismy, díky nimž se společnosti adaptují na vnější, přírodní prostředí.

Podobně kulturu vnímá i Keller, jenž taktéž označuje kulturu jako specificky lidský výtvar, který nás odlišuje od zvířat. Kellerova definice kultury zní takto „*je to souhrnné označení pro všechno, čím se člověk odlišuje od zvířete. Je to soubor činností a výtvarů této činnosti, které lidem umožňují přežít v přírodním prostředí, spolu se souborem věr a představ, které tomuto přežití chtějí dát smysl. Schopnost tvořit kulturu kompenzuje orgánovou a instinktivní nevybavenost člověka pro život v přírodním prostředí. Díky kultuře jsou lidé schopni vyrovnávat se s tlaky přírody nikoli přizpůsobováním svého vlastního organismu, nýbrž modifikací svého prostředí. Základní předpoklady pro kulturní přeměnu prostředí spočívají ve schopnosti pracovat v koordinaci s druhými lidmi, jež je u člověka zajišťována zvládnutím komunikace prostřednictvím symbolů*“.⁴

Kulturu tedy můžeme vnímat jako označení pro sdílené normy, způsoby chování, schopnosti, hodnoty, tradice, rituály, dovednosti i znalosti, se kterými se lidé nerodí, ale získávají je v průběhu socializace.⁵

Kultura je tvořena několika segmenty, k nimž patří jazyk, filozofie, náboženství, morálka, potřeby, právo, technika a technologie, umění, věda, znalosti, zvyky

---

⁴ KELLER, J. *Úvod do sociologie*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. s. 179-180. ISBN 80-864-2939-3.

⁵ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010. s. 27. ISBN 978-80-247-2907-7

a ve stoupající míře i sport, móda a spotřební vzorce chování. Lze říci, že v nejobecnější rovině kulturu tvoří:

- kulturní artefakty
- sociokulturní regulativy
- ideje
- sociokulturní regulativy⁶

Z uvedených informací lze tedy vyvodit to, že kultura je specificky lidskou oblastí, odlišující člověka od živočišné říše. Kultura je také znakem pro rozdílně velké sociální skupiny, které se od sebe navzájem odlišují. Jednotlivá kultura je tedy specifický způsob života určité skupiny nebo společnosti lidí, vytváří osobité formy chování, mění průběh psychických funkcí a vybudovává nová patra ve vyvíjejícím se systému chování člověka.⁷

1.2 Vegani jako subkultura

Aby se práce mohla zabývat subkulturou veganů, je třeba definovat, co vlastně subkultura je, a ověřit, zda se v případě veganů o subkulturu skutečně jedná. Smolík tvrdí, že uvést přesnou definici subkultury je z hlediska množství jednotlivých definic a přístupů ke studiu subkultur nemožné. Definice se zaměřují na jednotlivé charakteristiky a znaky subkultur a lze jen těžko na základě definice popsat množství nejrůznějších subkultur, které jsou často rozdílné. Přesto se nelze vyhnout některým definicím a přiblížení základního termínu.⁸

Předpona „sub“ naznačuje svébytnost a odlišnost od dominantní nebo mainstreamové společnosti. Subkultury jsou tedy tvořeny lidmi, kteří sdílejí zvláštní hodnoty a normy, v nichž se rozcházejí s dominantní nebo mainstreamovou společností. Někteří autoři pojem subkultura odmítají a nepoužívají jej. Odůvodněním bývá to, že termín subkultura obsahuje právě předložku „sub“, která poukazuje na „nízké“ společenské postavení dané kultury. Přesto je tento termín používán většinou sociology a je jedním ze základních sociologických pojmů.⁹ Je možné, že právě z tohoto důvodu

---

⁶ DUFFKOVÁ, J., URBAN, L., DUBSKÝ, J. *Sociologie životního stylu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 31. ISBN 978-80-7380-123-6.

⁷ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010. s. 27. ISBN 978-80-247-2907-7.

⁸ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010. s. 30. ISBN 978-80-247-2907-7.

⁹ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010. s. 31. ISBN 978-80-247-2907-7.

používají Brož a Veselý místo výrazu subkultura pojem „kmeny“ nebo „městské kmeny“, vycházející z anglického sousloví „urban tribes“.¹⁰

*„Subkultury sdružují jedince, kteří mají společné specifické problémy. Výsledkem je vlastní pohled na sociální realitu. Řešení kolektivních problémů pak dává základ pro vznik subkultur“.*¹¹

O veganech lze hovořit jako o skupině lidí s vlastními hodnotami a názory. Jejich pohled na různé záležitosti se od pohledu dominantní společnosti často odlišuje. Například se liší jejich přístup ke zvířatům, která považují za sobě rovná, mají jiný názor na konzumaci živočišných výrobků, využívání zboží, jehož získání vyžadovalo utrpení zvířat a podobně. Často se své názory snaží šířit různými způsoby mezi společnost, například nápisy na oblečení, příspěvky ve veřejných diskuzích a debatách, veřejnými akcemi atd. Vytvářejí i uzavřené skupinky na sociálních sítích, a to zejména na facebooku, kde se takových skupin nacházejí desítky. Jedná se o zahraniční i české skupiny: seznamky pro vegany, veganské kuchařky, skupiny aktivistů i skupiny, které vznikly jen pro sdílení společných zájmů či společného humoru.

Podle Hebdige *„subkultury nejsou nějakým způsobem privilegované útvary společnosti, které ale nestojí mimo její systém produkce a reprodukce, což ji s ní spojuje dohromady“*. Pořád ale platí, že subkultury jsou od společnosti do jisté míry separované.¹²

Vegani se od běžné společnosti většinou nijak výrazně neoddělují. Jsou ale situace, kdy jsou od společnosti separováni. To se hlavně týká společenských akcí, kdy se často nepočítá s tím, že by se mohl objevit někdo se zcela odlišnými stravovacími návyky nebo pevnými zásadami, které s danou společností nesdílí, to pak může vést k negativním pocitům vedoucím k separaci od společnosti a vytváření skupin sdílejících stejné hodnoty a podobný životní styl.

Z Bellova pohledu jsou subkultury *„koherentní kulturní systémy představující v celkovém systému naší národní kultury svět samy pro sebe. Subkultury vykazují strukturální a funkcionální zvláštnosti, které je odlišují od zbytku společnosti“*.¹³

---

¹⁰ VLADIMIR 518, VESELÝ, K. *Kmeny: současné městské subkultury*. Praha: Bigg Boss & Yinachi, 2011. ISBN 978-80-903973-2-3.

¹¹ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010. s. 32. ISBN 978-80-247-2907-7.

¹² HEBDIGE, D. *Subkultura a styl*. Praha: Dauphin, 2012. s. 118. ISBN 978-80-7272-197-9.

¹³ BELL, D. *Kulturní rozpory kapitalismu*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. s. 83. ISBN 80-85850-84-2.

Vodáková vnímá subkulturu jako „soubor specifických norem, hodnot, vzorů chování a životního stylu charakterizující určitou skupinu v rámci širšího společenství, již je tato skupina součástí“. Dále tvrdí, že subkultury plní funkci sebeudržení a sebeochrany a mají tendence vytvářet subkulturní hranice. Důležitým znakem je viditelné odlišení od kultury dominantní. Taková subkultura vytváří a reprodukuje normy, jež ostře kontrastují s hodnotami dominantní kultury.¹⁴

Jedna z následujících kapitol této práce se podrobněji zabývá právě životním stylem veganů. Tato kapitola poukazuje na jisté odlišnosti v životním stylu veganů od životního stylu většinové společnosti. Skupiny veganů jsou pro jejich členy bezpečným prostředím, kde mohou projevit své názory a postoje beze strachu, že budou zpochybňovány, jak tomu bývá často v debatách s lidmi stojícími mimo tuto subkulturu.

Subkultury jsou dále charakterizovány stylem, který zahrnuje hudbu, tanec, oblečení, úpravy těla a podobně. Pro členy subkultur má styl specifický význam a zároveň definuje hranice vůči jiným subkulturám a uskupením.¹⁵

Styl můžeme rozdělit do tří prvků:

- image - zahrnuje oblečení, účes, různé doplňky, tetování apod.
- vystupování - je tvořeno výrazem tváře, vystupováním, stylem chůze a postojem těla
- argot - speciální slovní zásoba a způsob, jakým je pronášena.¹⁶

I u veganů můžeme najít známky společného stylu, který je zároveň odlišuje od ostatních skupin lidí. Zástupci této subkultury nosí ze zásady jen oblečení, jehož získání nevyžadovalo utrpení zvířat. Nikdy tedy nenosí kožené nebo kožešinové oblečení, oblečení z hedvábných látek, šperky obsahující části těl mrtvých zvířat a podobně. Velmi často nosí oblečení s různými hesly, zkratkami a názvy organizací bojujícími za práva zvířat. Nejčastěji lze spatřit nápisy „vegan“, „meat is murder“, „animal liberation front“ atd. Stejně tak si nechávají tetovat specifické symboly, hesla a obrázky. V poslední době se často objevuje tetování 269, což je číslo náhodně

---

¹⁴ VODÁKOVÁ, A. *Sociální a kulturní antropologie*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. s. 90. ISBN 80-858-5029-X.

¹⁵ KOLÁŘOVÁ, M. *Revolta stylem. Hudební subkultury mládeže v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2012. s. 36. ISBN 978-80-7419-060-5.

¹⁶ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010. s. 36. ISBN 978-80-247-2907-7.

vybraného telete mléčného průmyslu vybrané za účelem propagace etického životního stylu.¹⁷

Vegani zásadně využívají jen certifikovanou kosmetiku netestovanou na zvířatech, mezi typicky vegany využívané značky patří například kosmetika „Lush“, barvy na vlasy „Directions“, dekorativní kosmetika „Elf“ nebo běžně dostupná kosmetika „Alverde“. Na české i zahraniční hudební scéně lze narazit na ryze veganské kapely propagující tento životní styl svoji hudbou. Známý je například hudební projekt Reggaetarians, německé kapely Heaven shall burn a Deadlock a v současné době se do propagace veganství pomocí hudby zapojuje slovenský rapper Presento.¹⁸

Jak si lze všimnout, pohledy na to, co je subkultura, mohou být odlišné, ale zároveň si mohou být i podobné. „*Subkultura je často definována prostředím, v němž je tolerováno a provozováno něco, co je majoritní společností považováno za deviantní, nebo co skutečně deviantní je*“. Potom je obvykle ostatní společností odmítána, odsuzována a stavěna do podřadné pozice. Pokud není považována přímo za deviantní, je v očích majority něčím odlišným a jiným.¹⁹

Jako deviantní mohou být vegani společností vnímáni na základě některých akcí, které pořádají, aby společnosti ukázali utrpení zvířat využívaných pro lidskou potřebu. Při těchto akcích se nechávají veřejně tetovat, „cejchovat“ nebo si do tváří zapichují rybářské háčky.²⁰ Tyto akce jsou typické hlavně pro kampaň 269, té se bude více věnovat jedna z následujících kapitol.

Podle Smolíka může být motivací pro příslušnost v subkultuře fakt, že v jejím prostředí je možné dosáhnout kýženého statusu a nalézt zde adekvátní roli. „*Subkultura poskytuje prostor pro interakci, sdílení hodnot a pocit ochrany*“.²¹ Lze tedy říci, že subkultura může usnadnit potřebu člověka někam patřit a mít vhodnou pozici. To platí i pro subkulturu veganů. Členové této subkultury mohou mít dobrý pocit z toho, že patří do skupiny, jejíž členové sdílí společné názory a hodnoty, mohou sdílet své

---

¹⁷ 269 Czech Republic [online]. 2015 [cit. 2015-11-19]. Dostupné z: http://www.269.cz/p/blog-page_27.html

¹⁸ Vegan fighter [online]. 2015 [cit. 2016-01-30]. Dostupné z: <http://www.vegan-fighter.com/novinky/veganske-hudebni-lahudky-v-cr.html>

¹⁹ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010. s. 32. ISBN 978-80-247-2907-7.

²⁰ 269 Czech Republic [online]. 2015 [cit. 2015-11-19]. Dostupné z: http://www.269.cz/p/blog-page_27.html

²¹ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010. s. 32. ISBN 978-80-247-2907-7.

zkušenosti, navazovat sociální vztahy s podobně smýšlejícími lidmi a usilovat o dosažení společných cílů.

Vegani pořádají v průběhu roku množství společenských akcí, aby mohli společně trávit volný čas, seznámit se s dalšími vegany, sdílet společné zážitky, vyměňovat si zkušenosti, vzájemně ochutnat svá jídla a mít tak pocit sounáležitosti a budovat své sociální zázemí. Veganské akce se konají po celé České republice, převážně ve velkých, ale i v malých městech. Nejrozšířenější akcí je každoroční pochod ulicemi Prahy Veggie Parade, dále to jsou Veganské společenské večery, veganské hody a veganské večere, různé přednášky, promítání a pochody.²²

1.3 Vegani jako hnutí

Objevují se názory, že vegany bychom také mohli kromě subkultur řadit mezi hnutí, což nelze vyvrátit, protože podle následujících definic vykazují vegani nejen znaky subkultury, ale i znaky hnutí. Již ze Smolíkova následujícího popisu rozdílu mezi hnutím a subkulturou lze zjistit, že vegany můžeme řadit do subkultur i hnutí.

Podle Smolíka „*hnutí předpokládá větší názorovou a ideologickou jednotu, vznáší požadavky a sleduje předem definovaný cíl nebo cíle*“.²³ V souvislosti s hnutím lze zmínit ekologické hnutí, anarchistické hnutí, mírové hnutí nebo dělnické hnutí. Hnutí bývá také širší částí společnosti. Oproti tomu subkultura je méně početná a v rámci subkultury působí několik často protikladných proudů a pro existenci subkultury nemá význam jeden konkrétní cíl vycházející z požadavků. Subkultura působí v rámci dominantní kultury a nemusí souviset s prosazováním politických, kulturních nebo společenských změn. Přesto i na bázi subkultur mládeže vznikají občanská sdružení či jiné formální organizace.²⁴

Hnutí tedy vyžaduje názorovou a ideologickou jednotu, ale u subkultury tomu tak nemusí být. Většina veganů sdílí stejné nebo alespoň podobné názory na vliv veganství na zdraví, na problematiku velkochovů, týrání a využívání zvířat a podobně. Vegani se snaží šířit své názory ve společnosti a tím společnost dovést z jejich pohledu ke zdravějšímu stravování a dosáhnout etičtějšího zacházení se zvířaty, snížení konzumace masa atd. Přesto se ale najdou vegani, jejichž názory se s ostatními

---

²² Soucitně [online]. 2015 [cit. 2015-11-30]. Dostupné z: <http://soucitne.cz/kalendar-akci>

²³ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010. s. 42. ISBN 978-80-247-2907-7.

²⁴ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010. s. 42. ISBN 978-80-247-2907-7.

vegany neshodují. Jak lze zjistit z provedeného výzkumu, důvodů, proč se lidí stávají vegany, je více. Nejčastěji se jedná o zdravotní, náboženské, etické a ekologické důvody, ale v současnosti může být důvodem vedoucím k veganskému stravování taky jeho módnost. Vegani mají tedy rozdílnou motivaci k rozhodnutí pro tento životní styl. S hnutím mají ale rozhodně společné zakládání různých organizací, kterým se bude věnovat jedna z následujících kapitol.

Podle Císaře jsou aktivisté sociálních hnutí „*jednotlivci, kteří věnují podstatnou část svého času nebo jiných zdrojů politickým, avšak přímo s volbami nespojeným aktivitám v rámci nějaké skupiny, platformy nebo organizace*“.²⁵

Hlavně ve větších městech je možné zaregistrovat různé akce, pochody a protesty pořádané veganskými organizacemi, které usilují například o zlepšení podmínek hospodářských zvířat, prosazení zákonů na ochranu zvířat a podobně. Dále jsou také pořádány akce, které mají veřejnosti různými způsoby ukázat, jaká je skutečná cena jejich jídla, v jakých podmínkách zvířata žijí a podobně. Je třeba zmínit i největší mezinárodní oslavu veganství Veggie parade, pořádanou každoročně v pražských ulicích, která má také za úkol ukázat lidem pozitiva veganství a přiblížit jim tento životní styl. Ve větších městech pořádají spolky veganů promítání filmů o týrání zvířat přímo v ulicích, aby měli šanci ukázat je co největšímu množství kolemjdoucích, a při jejich promítání nabízí k podpisu různé petice, s jejichž pomocí se pak pokouší zlepšit podmínky pro hospodářská zvířata, usilují o zrušení kožešinových farem, o zpřísnění trestů za týrání zvířat a podobně. Smolík říká, že „*hnutí je sítí interakcí, není homogenní z hlediska složení skupin, ale z hlediska prosazovaného cíle, Názory, postoje i činy v rámci hnutí jsou vždy pluralitní, ambivalentní a často protikladné*“. Subkultury mládeže jsou podle něj především zaměřeny na trávení volného času než na aktivity ve prospěch dosažení cíle.²⁶

Obecně lze říci, že cílem veganů je prosadit etické zacházení se zvířaty, ale také se najdou vegani, jejichž cílem je spíše prosazování veganství jako zdravého životního stylu. Existuje několik různých veganských spolků, organizací a kolektivů, z nichž každý prosazuje společné cíle jiným způsobem. Kromě prosazování cílů ale zakládají skupiny se stejnou životní filozofií pro společné trávení volného času. Organizují různé

---

²⁵ CÍSAŘ, O. *Politický aktivismus v České republice: sociální hnutí a občanská společnost v období transformace a evropeizace*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2008. s. 29. ISBN 978-80-7325-168-0.

²⁶ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010. s. 43. ISBN 978-80-247-2907-7.

akce: veganské pikniky a veganské večere, které jsou pořádány v Brně, Praze i Hradci Králové, promítání tematických filmů a podobně.

Z výše uvedených informací je patrné, že subkultury i hnutí jsou často provázané a že příznivci subkultur se na zapojení do určitých hnutí aktivně podílejí.²⁷ Vegany tedy lze zařadit mezi subkultury i mezi hnutí.

1.4 Historie veganství ve světě a v České i Slovenské republice

Přestože tato práce pojednává o veganství, je třeba zaměřit se v této kapitole i na vegetariánství, protože historie těchto dvou směrů je provázaná a v mnohém spolu tyto dva pojmy souvisí.

1.4.1 Historie vegetariánství ve světě a v Československé republice

Stále se diskutuje o tom, jaká byla původní strava člověka. Vegetariánství se v různých podobách vyskytovalo v průběhu celé historie, ale jeho původ není zcela dobře znám, neboť výraz vegetarián po dlouhá staletí neexistoval. Několik informací můžeme získat z životopisů slavných osobností, kde ale tento údaj nemusí být nutně uveden. Vegetariány a obhájce práv zvířat můžeme hledat mezi slavnými osobnostmi už několik století před Kristem. Jednou z významných osobností byl i Pythagoras, uvádí se, že ten konzumoval vegetariánskou stravu po celý život, věřil, že zvířata mají duši, a věřil na převtělování. Pythagoras měl i své následovníky a někdy bývali pythagorejci spojováni právě s vegetariánstvím v dnešním smyslu slova. Z této doby se do dějin vegetariánství zapsali ještě Hérodotos, Empedoklés, Sokrates, Platón, Ovidius, Cicero a další.²⁸ Seneca o tomto způsobu stravování řekl: „*Jestliže jsou pythagorejské zásady zdržování se masa správné, napomáhají nevinnému životu. Jestliže nejsou správné, učí nás alespoň šetřit život. A jestliže se zbavím své ukrutnosti, není to vůbec žádná ztráta.*“²⁹

Vegetariány můžeme najít i mezi křesťany, později také v období renesance, kde nelze opomenout Leonarda da Vinci. S myšlenkami o soucitu se zvířaty se setkáváme i u Sira Thomase Mora. Dále lze zmínit obhájce vegetariánství, jakými jsou Descartes nebo Bacon, sympatizovali s ním i Voltaire, Benjamin Franclín a George

---

²⁷ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010. s. 43. ISBN 978-80-247-2907-7.

²⁸ MEDŘICKÁ, J. *Psychologické a sociální aspekty vegetariánství*. Praha: 2008. s. 13- 14. Diplomová práce na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy na katedře psychologie. Vedoucí práce: Tamara Hrachovinová

²⁹ *Voice of Great Yesterday and Today Vegetarianism. 15th World Vegetarian Congress 1957* [online]. 1957 [cit. 2015-11-19]. Dostupné z: <http://www.ivu.org/congress/wvc57/souvenir/yesterday.html>

Byron, přestože sami striktními vegetariány nebyli. Z novější historie je známou osobností George Bernard Shaw, který považoval požívání zvířat za formu kanibalismu.³⁰ Dále bývají mezi vegetariány řazeni i Shopenhauer, Edison nebo Einstein, který prohlásil: „*Nic nebude lidskému zdraví prospěšnější a nic nezvyšší šance na zachování života na Zemi více než přechod na vegetariánskou stravu.*“³¹ Pravděpodobně nejvýznamnější osobností spojenou s vegetariánstvím byl Mahátma Gándhí, jehož přesvědčení bylo ovlivněno buddhismem.

Počátek slova vegetarián se datuje až kolem roku 1838 v souvislosti s komunitou „Concordium“. V roce 1847 byl tento termín popularizován Vegetariánskou společností (Vegetarian Society), britskou organizací, která propagovala příznivé účinky tohoto životního stylu. Výraz vegetarián je odvozen od slova vegetus, což znamená svěží, živý anebo čilý.³²

V roce 1950 byla založena i Americká vegetariánská společnost a v polovině 20. století byly vegetariánské společnosti zastoupeny už v mnoha zemích světa. Brzy se začaly vydávat tematické časopisy. Nejznámější z nich jsou „The Vegetarian Messenger“ a „The Vegetarian“. V roce 1889 proběhl 1. kongres vegetariánských organizací v Německu zaštitěný „Deutsche Verein für natürliche Lebensweise“. O pár let později pak vznikla Mezinárodní vegetariánská unie.³³

Informace o historii vegetariánství na našem území se hledají obtížně, neboť o tomto směru se literatura zmiňuje jen minimálně. V roce 1884 český vegetarián Baron Salomon z Friedbergu Mirohorský vydal knihu „O vegetarismu“, která se věnovala vegetariánství z etického, zdravotního i ekonomického hlediska. S jeho přispěním pak vznikl první český spolek zabývající se vegetariánstvím. Na začátku 20. století u nás již existovaly restaurace a obchody s nabídkou vegetariánských jídel. V roce 1929 se konal v Čechách 7. kongres Mezinárodní vegetariánské unie a vznikl „Československý vegetářský klub“, který se za 1. republiky zasloužil o rozvoj vegetariánství a sdružoval jeho nejvýznamnější propagátory.³⁴

---

³⁰ MEDŘICKÁ, J. *Psychologické a sociální aspekty vegetariánství*. Praha: 2008. s. 14. Diplomová práce na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy na katedře psychologie. Vedoucí práce: Tamara Hrachovinová

³¹ *Soucitně* [online]. 2015 [cit. 2015-11-19]. Dostupné z: <http://soucitne.cz/osobnosti/vedci-vynalezci-lekari/albert-einstein>

³² JANDA, S., TROCCHIA, P. J. *Vegetarianism: Toward a Greater Understanding*. Psychology & Marketing, December 2001, vol. 18, issue 12, p. 1205 – 1240. ISSN 0742-6046.

³³ MEDŘICKÁ, J. *Psychologické a sociální aspekty vegetariánství*. Praha: 2008. s. 15. Diplomová práce na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy na katedře psychologie. Vedoucí práce: Tamara Hrachovinová

³⁴ ŠTASTNÝ, J. *Vegetariánská výročí v roce 2004*. [online]. 6. 9. 2005 [cit. 2015-11-18]. Dostupné z: <http://www.vegspol.cz/view.php?cisloclanku=2005090004>

1.4.2 Vývoj veganství

Počátky samotného veganství sahají do roku 1944, kdy Brit Donald Watson založil Veganskou společnost (The Vegan Society) a vymyslel slovo „vegan“, které vytvořil ze začátečních a posledních písmen slova „vegetarian“. Donald Watson byl členem britské Vegetarian Society. Poté, co se Vegetarian Society odmítla důkladněji zabývat následky získávání mléka a problematikou mléčného průmyslu, se on i několik dalších členů v reakci na tuto situaci rozhodli Vegetariánskou společnost opustit a založit The Vegan Society. Z organizace o desítkách členů se postupně stalo milionové celosvětové hnutí lidí odmítajících dobové zacházení se zvířaty.

Donald Watson byl významnou osobností The Vegan Society a vydával čtvrtletník s názvem „Vegan News“. The Vegan Society byla založena 1. listopadu 1944. V tento den se každý rok slaví Světový den veganství. Donald Watson zemřel ve věku 95 let v roce 2005.³⁵

Veganská společnost se stala inspirací pro vznik asociací v mnoha dalších zemích. Zabývá se velmi rozsáhlou publikační, edukační a osvětovou činností. Udržuje kontakt s ministerstvy, konzultuje s nimi důležité dokumenty, které se týkají například označení potravin, výživy, potravinové bezpečnosti a také změn klimatu. Poskytuje veřejnosti velké množství informačních materiálů, jako jsou letáky a různé brožury. Kromě toho uveřejňuje poznatky z výzkumů a studií, které pod její záštitou vznikly. Veganská asociace má vlastní právní poradce pro případy řešení citlivých situací. Pravidelně pořádají přednášky a prezentace na školách, mají k dispozici materiály pro vyučující a poskytují konzultace s lékaři. Jejich cílem je, aby se veganství stalo prostředkem k udržitelnému životnímu stylu prostřednictvím konstruktivních a věcných dialogů s jednotlivci i organizacemi.³⁶

---

³⁵ *The Vegan Society* [online]. 2015 [cit. 2015-11-18]. Dostupné z: <http://www.vegansociety.com/about-us/history>

³⁶ PECLINOVSKÁ, V. *Komunita veganů v České republice*. Pardubice, 2012. s. 20-21. Bakalářská práce. Filosofická fakulta Univerzity Pardubice. Vedoucí práce: Michal Trousil.

1.4.3 Česká veganská asociace

Česká veganská asociace (ČVA) je projektem, který se od roku 2008 věnuje zdravému a etickému životnímu stylu. Organizuje aktivity podporující informovanost ohledně zdravé výživy a ochrany zvířat. Pořádá přednášky a akce pro zájemce o etický životní styl.³⁷

ČVA vznikla jako odnož britské The Vegan Society, se kterou spolupracuje stejně jako s dalšími zahraničními společnostmi. Funguje ale jako nezávislý subjekt. Jedná se o občanské sdružení, které je striktně nenáboženskou apolitickou organizací, jehož cílem je podpora a propagace životního stylu, který je označován právě pojmem veganství. ČVA si vytyčila cíle ve třech hlavních oblastech - v etice, ekologii a zdraví. Kromě ČVA se u nás vyskytují i další subjekty, které se vyznačují dodržováním veganských principů. Většinou se jedná o krátkodobější projekty neformálně organizovaných skupin aktivních jedinců.³⁸

ČVA spolupracuje s Českou veganskou společností, což je nezisková organizace, která si klade za cíl zlepšit v České republice podmínky pro lidi, kteří z různých důvodů chtějí snížit svoji spotřebu živočišných produktů, nebo je úplně vyloučit.³⁹

1.4.4 Další veganské organizace a občanská sdružení

Kromě výše uvedených společností a asociací pracuje po celém světě velké množství dalších veganských organizací, které se věnují právům zvířat a bojují za jejich lepší život. Vzhledem k tomu, že takových organizací je opravdu mnoho, zaměří se tato kapitola hlavně na nejdůležitější světové organizace a na sdružení pracující v České republice.

Nejdůležitější světovou organizací bojující za práva zvířat je **PETA** (People for the Ethical Treatment of Animals). Je to nezisková organizace, která byla založena v roce 1980 v USA. PETA svoji činnost zaměřuje na čtyři hlavní oblasti, v nichž jsou zvířata nejvíce zneužívána. Jsou jimi farmy a továrny pro chov zvířat za účelem zpracování masa a dalších produktů; laboratoře, které testují kosmetiku a léky na zvířatech; oděvní průmysl zabývající se získáváním kožešin a obchodem s nimi

---

³⁷ Česká veganská asociace [online]. 2008 [cit. 2015-11-18]. Dostupné z: <http://www.veganskaasociace.cz>

³⁸ PECLINOVSKÁ, V. *Komunita veganů v České republice*. Pardubice, 2012. s. 21. Bakalářská práce. Filosofická fakulta Univerzity Pardubice. Vedoucí práce: Michal Trousil.

³⁹ Česká veganská společnost [online]. 2015 [cit. 2015-11-18]. Dostupné z: <http://veganskaspolecnost.cz/o-nas/co-delame/>

a zábavní průmysl, kam patří cirkusy apod. Proti krutému zacházení se zvířaty PETA bojuje pomocí petic a různých protestních kampaní a žádá změny legislativy.⁴⁰

Dne 2. října 2012 v Izraeli vznikla organizace **269Life**. Za jejím vznikem stojí tři mladí aktivisté, kteří se nechali označkovat rozpáleným železem, jež se v různých částech světa používá pro značkování dobytka. Číslo 269, které si nechali vypálit, je číslem náhodně vybraného telete z velkochovu mléčného průmyslu.⁴¹ Dnes je 269Life aktivní v mnoha zemích po celém světě. Tato organizace působí i v České republice. Požaduje důstojnost, právo na život a svobodu pro všechna zvířata, stejně jako PETA bojuje proti testování na zvířatech a využívání zvířat pro zábavu.⁴² U nás se můžeme setkat s akcemi 269 hlavně v Brně a v Praze. Organizace každoročně pořádá veřejnou dražbu otroků, veřejné cejchování a vypalování čísla 269, na Vánoce protestuje proti zabíjení kaprů. Tyto akce mají veřejnosti přiblížit, jak kruté se zachází se zvířaty pro lidské potřeby.

U nás se bojem za práva zvířat zabývá hlavně občanské sdružení **Otevři oči**. Jeho cílem je rozvířit diskuzi o problematickém vztahu člověka ke zvířatům. Snaží se odkrývat souvislosti mezi praktikami bezmezného využívání zvířat, jež se staly pevnou součástí naší společnosti. Ačkoli se snaží upozorňovat na utrpení zvířat ve všech oblastech lidské činnosti, věnuje nejvíce pozornosti produkci živočišných produktů pro lidskou konzumaci, pro niž je zabíjena většina člověkem využívaných zvířat. Zaměřuje se na praktiky moderního intenzivního zemědělství a zabývá se otázkou udržitelnosti dnešní živočišné produkce z hlediska důsledků pro životní prostředí a dostupnosti zdrojů na planetě. Také zprostředkovává informace o zásadách správného veganského stravování. Kromě toho pořádá v rámci své činnosti každý týden promítání na náměstí Republiky v Praze, každoroční průvod Veggie Parade, spravuje informační weby, distribuuje letáky, pořádá filmové festivaly, kampaně informující o prodeji kaprů apod.⁴³

V roce 2009 u nás vznikl **Kolektiv pro zvířata (KPZ)**, jenž je sdružením lidí, kteří odmítají současné pojetí zvířat, druhovou nadřazenost a z ní vyplývající zneužívání zvířat pro lidské potřeby. Činnost KPZ vychází z přesvědčení, že každý cítící tvor má právo na svobodný život. Svými aktivitami chtějí změnit to, jak jsou

---

⁴⁰ PETA: *Animals are not ours* [online]. 2015 [cit. 2015-11-19]. Dostupné z: <http://www.peta.org/about-peta/learn-about-peta/>

⁴¹ 269 [online]. 2013 [cit. 2015-11-19]. Dostupné z: <http://www.269life.com/#&panel1-1>

⁴² 269 *Czech Republic* [online]. 2015 [cit. 2015-11-19]. Dostupné z: http://www.269.cz/p/blog-page_27.html

⁴³ *Otevři oči* [online]. 2015 [cit. 2015-11-19]. Dostupné z: <http://otevrioci.cz/otevrioci/>

zvířata vnímána. Jejich cílem je probudit v lidech uvědomění, že zvířata jsou živé, cítící bytosti, které mají přirozená práva. Aktivita kolektivu probíhá celý rok. KPZ pořádá veřejná promítání s petičními stánky a organizují i rozsáhlejší události jako jsou demonstrace, happeningy a festival VeganFest a spolupracují i s výše uvedenými skupinami.⁴⁴

Od roku 1994 působí v České republice nezisková organizace na ochranu zvířat **Svoboda zvířat (SZ)**, která sdružuje osoby sympatizující s jejími cíli. Vychází z myšlenky, že každý život má svou vlastní neopakovatelnou hodnotu, která není závislá na momentálním hodnocení člověkem. Hlavní snahou Svobody zvířat je změnit pohled lidí na zvířata tak, aby byla vnímána jako tvorové, kteří mají hodnotu sami o sobě. SZ pořádá odborné konference, besedy, výstavy, informační stánky, promítání dokumentárních filmů a ochutnávky veganských jídel. V rámci reklamních kampaní vydává letáky, brožury, plakáty i filmové dokumenty. Organizuje kampaně za ukončení chovu tzv. kožešinových zvířat, za ukončení pokusů na zvířatech a za cirkusy bez zvířat. Pořádá přednášky o ekologii a ochraně zvířat na základních, středních i vysokých školách i jiných veřejných místech. SZ uděluje i mezinárodní certifikáty Humánní kosmetický standard a Humánní standard pro prostředky pro domácnost společností splňujícím daná kritéria. Dále uděluje certifikát Obchod bez kožešin obchodníkům, kteří se rozhodnou neprodávat pravé kožešiny.⁴⁵

Zatím nejnovější neziskovou organizací u nás je **OBRAZ** - Obránci zvířat. OBRAZ je organizací založenou za účelem aktivní a efektivní ochrany zvířat. Její vizí je „*společnost, která nebude vnímat zvířata jako zdroje lidského užitku, ale jako živé bytosti s vlastními zájmy, které mají být z etických důvodů respektovány*“. OBRAZ se zaměřuje nejen na vzdělávání jednotlivců, ale také na prosazování legislativních změn a dalších systémových reforem. Při své činnosti se hlásí k principu nenásilí a respektu k demokratickým hodnotám.⁴⁶

Všechny zmíněné aktivistické skupiny působící u nás vzájemně spolupracují a podílí se na dosahování společných cílů. Existuje ještě několik dalších menších, ale neméně významných skupin bojujících za práva zvířat. Organizace, které zde zmiňuji, se na činnosti týkající se zvířecích práv podílí nejvýrazněji a jsou u nás nejznámější.

---

⁴⁴ KPZ: *Kolektiv pro zvířata* [online]. 2015 [cit. 2015-11-19]. Dostupné z: http://kolektivprozvirata.cz/?page_id=67

⁴⁵ *Svoboda zvířat: Organizace na ochranu zvířat* [online]. 2009 [cit. 2015-11-19]. Dostupné z: <http://www.svobodazvirat.cz/o-nas/kdo-jsme.htm>

⁴⁶ *Obraz: Obránci zvířat*. [online]. 2015 [cit. 2015-11-27]. Dostupné z: <https://www.obrancizvirat.cz/o-nas/>

1.5 Vegetariánství a veganství jako způsob stravování

Veganství je často považováno za striktnější formu vegetariánství. Vegetariáni ze svého jídelníčku vyřadili pouze maso a masné výrobky, zatímco vegani odmítají konzumaci veškerých živočišných produktů a všech výrobků, které tyto živočišné složky mohou obsahovat.

Zjednodušeně lze říci, že vegetariáni jsou lidé, kteří ze svého jídelníčku vyřadili maso. Vegetariánství se ale dá dělit ještě na několik typů podle toho, které další živočišné produkty vegetarián konzumuje a které nikoli. Vegetariány tedy lze rozdělit do těchto skupin:

- semivegetariáni - odmítají tmavé druhy masa a uzeniny, ale zpravidla konzumují ryby, drůbež, mléko a vejce. Jedná se tedy o nejmírnější formu vegetariánství.
- laktoovovegetariáni - tito vegetariáni nekonzumují žádný druh masa. V jejich jídelníčku ale zůstávají vejce a mléko.
- laktovegetariáni - z živočišných potravin tito vegetariáni konzumují pouze mléko a mléčné výrobky. Maso a vejce odmítají.
- ovovegetariáni - ze svého jídelníčku vyřadili maso a mléko, ale vejce nadále konzumují.⁴⁷
- makrobiotici - bývají často řazeni mezi vegetariány. Makrobiotická strava může obsahovat maso - zejména ryby a masné produkty, ale nikdy neobsahuje mléko a mléčné produkty.⁴⁸

Vegani jsou často označováni jako striktní vegetariáni. Odmítají veškeré živočišné produkty včetně vajec, mléka, medu, ale i výrobků s příměsí želatiny atd. Živí se tedy pouze rostlinnou stravou.⁴⁹ Veganství se ale netýká jen stravování, je to také filosofie a životní styl, se kterým je spojeno odmítání jakéhokoliv využívání zvířat k lidskému užítku.

Rovněž jako vegani se pouze na stravu rostlinného původu omezují fruitariáni. Tento okrajový výživový směr dovoluje jíst pouze ovoce a v malém množství i ořechy, semena a některé druhy zeleniny.⁵⁰ Fruitariáni se řídí zásadou, že by při získávání jídla neměla být zabita původní rostlina.

---

⁴⁷ KUNOVÁ, V. *Zdravá výživa*. Praha: Grada, 2011. s. 69-70. ISBN 978-80-247-3433-0.

⁴⁸ PHILLIPS, F. *Vegetarian Nutrition*. British Nutrition Foundation Nutrition Bulletin, 2005. vol. 30, No. 2, p. 145. ISSN 0141-9684.

⁴⁹ KUNOVÁ, V. *Zdravá výživa*. Praha: Grada, 2011. s. 70. ISBN 978-80-247-3433-0.

⁵⁰ KUNOVÁ, V. *Zdravá výživa*. Praha: Grada, 2011. s. 71. ISBN 978-80-247-3433-0.

Výhradně rostlinnou stravu konzumují také vitariáni. Ti si zakládají na konzumaci tepelně neupravené stravy. Slovo vitarián je odvozeno od latinského „vita“ - život. Vitariáni se domnívají, že tepelně upravená strava není pro člověka přirozená. Někteří konzumují i syrové živočišné produkty, takže se nemusí vždy jednat o vegany v pravém slova smyslu.⁵¹

---

⁵¹ MEDŘICKÁ, J. *Psychologické a sociální aspekty vegetariánství*. Praha: 2008. s. 12. Diplomová práce na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy na katedře psychologie. Vedoucí práce: Tamara Hrachovinová.

2 Životní styl veganů

2.1 Identifikace pojmu životní styl a životní způsob

Kapitola se bude zabývat definicí životního stylu a dále pojmy, které s životním stylem souvisí. Odborná literatura v této souvislosti vymezuje dva základní termíny, kterými jsou životní způsob a životní styl. Vedle těchto pojmů existuje ještě jeden pojem, kterým je životní sloh. Ten používal od 40. let minulého století architekt Honzík. Soudil, že pojem životní způsob zahrnuje pouze ekonomické stránky účelového jednání omezené na formy věcného prostředí. Životní sloh je širší pojem a představuje také citový, smyslový a estetický vztah k věcem a jednání.⁵²

Honzík konkrétně uvádí, že „*Životní sloh je soustavou vzájemně vztažných forem, jimiž se projevuje život lidské společnosti v určité historické situaci*“.⁵³

Dalším pojmem je životní způsob, který je považován za obecnější pojem než pojem životní styl. Duffková definuje životní způsob jako „*systém významných činností a vztahů, životních projevů a zvyklostí typických, charakteristických pro určitý subjekt (jedince či skupinu, eventuálně i společenství či společnost coby konkrétního nositele životního způsobu)*“.⁵⁴

Podle Tokárové je životní způsob ve vědách o člověku a společnosti vnímán jako „*agregátní kategorie, charakterizující život člověka vcelku, v jeho úplnosti, všech souvislostech a zachycující jeho charakter, strukturu a obsah. Vyjadřuje propojení objektivních i subjektivních aspektů života a společnosti. Životní styl je pak specifický typ chování jedince, vyznačující se určitými zvláštnostmi a zvyky a je výrazem lidské individuality, jedinečnosti. Je tím také jedním z identifikačních znaků pro příslušnost k určité sociální vrstvě*“.⁵⁵

Duffková rozděluje životní styl na životní styl jednotlivce a životní styl skupiny. „*Životním stylem jednotlivce je možné rozumět ve značné míře konzistentní životní způsob jednotlivce, jehož jednotlivé části si navzájem odpovídají, jsou ve vzájemném vztahu, vycházejí z jednotného základu, mají společné jádro, resp. určitou jednotící linii, tj. jednotný „styl“, který se jako červená linie prolíná všemi podstatnými činnostmi, vztahy a zvyklostmi nositele životního stylu. Životní styl skupiny*

---

⁵² KRAUS, B. *Životní styl současné české rodiny*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. s. 92. ISBN 978-80-7435-544-8.

⁵³ HONZÍK, K. *Co je životní sloh*. Praha: Československý spisovatel, 1958. s. 7.

⁵⁴ DUFFKOVÁ, J. *Životní způsob/životní styl a jeho variantnost*. Praha: MČSS při AV ČR, 2005. s. 80. ISBN 80-7308-131-8.

⁵⁵ TOKÁROVÁ, A. K metodologickým otázkám výskumu a hodnotenia kvality života. In: *Kvalita života v kontextech globalizácie a výkonovej spoločnosti*. Prešov: FF PU, 2002. s. 12. ISBN 80-8068-087-6.

*pak představuje do jisté míry vyabstrahované typické společenské rysy životního způsobu, resp. jeho hlavních, určujících momentů, které jsou příznačné pro převážnou skupinu většinu členů nějaké skupiny“.*⁵⁶

Na základě uvedených definic lze usoudit, že pojmy životní styl a životní způsob je možné považovat za synonyma. Oba pojmy životní způsob i životní styl se mohou vztahovat na skupinu lidí i jedince. Je-li životní způsob vymezen jako systém činností a vztahů, životních projevů atd. typických pro určitý subjekt, pak to předpokládá, že prvky životního způsobu jsou vnitřně uspořádané a konzistentní, to jsou vlastnosti, kterými je vymezen životní styl.⁵⁷

Na životní způsob a životní styl se dá však nahlížet také jako na odlišné pojmy, které se k sobě vztahují. Vyjděme z toho, že „*životní způsob je nikoliv „systém“, ale kvantitativní souhrn činností, vztahů, projevů, aspektů apod. a životní styl je systém, je pro něj tedy charakteristická provázanost těchto částí životního způsobu.*“ Provázanost je založena na kvalitativní souvislosti těchto částí. Životní způsob by pak bylo možné postihnout tím, co všechno do něj patří, zatímco definice životního stylu by vycházela z předpokladu provázanosti jednotlivých prvků životního způsobu. Životní styl by se pak na rozdíl od životního způsobu vyznačoval vnitřní integrací, koherencí a kvalitativní souvislostí všech prvků.⁵⁸

Existuje ale ještě více definic. Zcela odlišně od uvedených autorek definuje životní styl Číhovský. Životní styl pokládá za „*komplex psaných a nepsaných norem a identifikačních vzorů, souhrn životních podmínek, na které lidé berou ohled ve vzájemných vztazích a chování*“.⁵⁹

Pávková zase konstatuje, že „*životní styl je souhrn životních forem, které jedinec aktivně prosazuje. Zahrnuje hodnotovou orientaci člověka, projevuje se v jeho chování i ve způsobu využívání a ovlivňování materiálních i sociálních životních podmínek*“.

Životní styl můžeme dělit několika způsoby. Havlík dělí životní styl podle převažujících hodnot způsobu života na:

- životní styl s náplní studia,
- životní styl s nejvyšší hodnotou hraní,

---

⁵⁶ DUFFKOVÁ, J. *Životní způsob/životní styl a jeho variantnost*. Praha: MČSS při AV ČR, 2005. s. 81. ISBN 80-7308-131-8.

⁵⁷ KUBÁTOVÁ, H. *Sociologie životního způsobu*. Praha: Grada, 2010. s. 13. ISBN 978-80-247-2456-0.

⁵⁸ KUBÁTOVÁ, H. *Sociologie životního způsobu*. Praha: Grada, 2010. s. 13-14. ISBN 978-80-247-2456-0.

⁵⁹ ČIHOVSKÝ, J. Životní styl jako mnohoaspektový fenomén. In FAZIK, A., MATĚJŮ, M. *Aktuální problémy životního stylu*. Praha: UK, 2005. s. 51. ISBN 80-7308-131-8.

- životní styl s rozjímáním,
- pracovně orientovaný životní styl,
- hédonistický životní styl,
- celistvý životní styl.⁶⁰

Další dělení životních stylů použil Sociologický ústav při svém výzkumu z roku 1999 a nabízí tyto možnosti:

- zdravý životní styl,
- život s rodinou a pro rodinu,
- nezávislý život s širším okruhem známých,
- ekologicky šetrný životní styl,
- životní styl orientovaný na duchovní hodnoty a duchovní život,
- tradičně venkovský životní styl,
- životní styl orientovaný na zajištění a udržení nadstandardu,
- pracovní vytížení i mimo pracovní dobu.⁶¹

2.2 Specifika životního stylu veganů

Tato kapitola se už konkrétněji zaměří na popis životního stylu veganů. Životní styl veganské subkultury není zatím literárně příliš dobře zpracován, proto budou informace v této kapitole čerpány nejen z odborné literatury, ale také z provedeného výzkumu a z osobních zkušeností. Dále je také třeba upozornit, že kapitola nepopisuje všechny složky životního stylu, ale zaměřuje se primárně na složky životního stylu charakteristické pro veganskou subkulturu.

Životní styl veganů je možné zařadit mezi alternativní životní styly. Obecně se alternativou rozumí možnost volby mezi dvěma nebo více způsoby řešení (zpravidla protikladnými). „*Nutnou a nezbytnou podmínkou alternativního životního stylu je tedy především existence různých životních stylů a možnost výběru mezi nimi. Východiskem alternativního životního stylu je dobrovolné rozhodnutí jako projev vůle, jestli žít životním stylem většiny, nebo se životním stylem od většiny lišit*“.⁶²

⁶⁰ KRAUS, B., a kol. *Člověk, prostředí, výchova*. Brno: Paido, 2000. s. 154 – 155. ISBN 80-7315-004-2.

⁶¹ KRAUS, B. *Životní styl současné české rodiny*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. s. 101. ISBN 978-80-7435-544-8.

⁶² DUFFKOVÁ, J., URBAN, L., DUBSKÝ, J. *Sociologie životního stylu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 118- 122. ISBN 978-80-7380-123-6.

Za alternativní lze považovat jiné, od sebe odlišné životní styly. Mohou být alternativní ve smyslu protikladného životního stylu. Od 90. let 20. století je alternativa dávána do souvislosti s životním prostředím, zdravím (zdravý životní styl); zahrnuje praktiky životního stylu vegetariánů, squatterů; je spojena se životním stylem s vazbou na různé hudební styly apod. „*Alternativní životní styly jsou považovány za protipól zejména k tzv. konzumnímu životnímu stylu, jako životnímu stylu ve společnosti převažujícímu, který lze označit jako konvenční životní styl nebo případně ve vyhraněnější formě konformní životní styl.*“ Společností je považován za alternativní takový životní styl, který projevuje nesouhlas s celospolečensky tolerovaným životním stylem.⁶³

Mezi vegany také najdeme velké množství vyznavačů zdravého životního stylu, který se stává stále aktuálnějším. Zdravý životní styl není otázkou pouze zdravé výživy a dostatečného pohybu, ale také duševního zdraví a sociálního života člověka.

Zdravě žít znamená „*chovat se tak, abychom neohrozili zdraví své ani svých blízkých, ale také to především znamená spojit své snahy s ostatními a chtít změnit hodnotové priority, hodnotovou orientaci lidské společnosti jako celku.*“⁶⁴

Podle České veganské asociace je: „*Veganství způsob života, jehož snahou je v co největší možné a praktikovatelné míře vyloučit všechny formy využívání zvířat a krutosti páchané na zvířatech kvůli jídlu, oblečení nebo jakémukoli jinému účelu.*“⁶⁵

Veganství tedy není pouze omezením v oblasti stravování, ale má vliv také na oblékání, výběr produktů, které by měly být bez živočišných složek, výběr léků, volnočasových aktivit apod. Výzkumná část této práce se otázkou životního stylu zabývá. Životního stylu veganů se týkají otázky č. 12, 13, 15 až 22 a otázka č. 2, které jsou v textu znázorněny v grafech, na něž bude jednotlivě upozorňováno. Tyto grafy lze najít na stranách 55 až 63.

Součástí veganské subkultury jsou organizace akcí, které propagují veganský způsob života a snaží se šířit osvětu v této oblasti na veřejnosti. Takovou činností se zabývají hlavně organizace, jež jsou jmenovány v předchozí kapitole, ale také jednotlivci, kteří nejsou součástí žádné z uvedených organizací. Z provedeného výzkumu vyplývá, že z 236 osob, které se výzkumu zúčastnily, se pravidelnou

---

⁶³ DUFFKOVÁ, J., URBAN, L., DUBSKÝ, J. *Sociologie životního stylu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 118- 122. ISBN 978-80-7380-123-6.

⁶⁴ KRAUS, B. *Životní styl současné české rodiny*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. s. 104. ISBN 978-80-7435-544-8.

⁶⁵ *Česká veganská společnost* [online]. 2015 [cit. 2016-01-30]. Dostupné z: <http://veganskaspolecnost.cz>

organizací těchto akcí zabývá 8,1 % všech respondentů a pravidelně se jich účastní 19,1 % dotazovaných. Tato data zachycují grafy 14 a 15. Z odpovědí na otázku č. 17 bylo zjištěno, že informace o veganství šíří 33,9 % respondentů. Více informací je zaznamenáno v grafu č. 19.

Veganství může být pro některé členy subkultury také překážkou při výběru zaměstnání, které může být v rozporu s přesvědčením vegana. I tato otázka je součástí realizovaného výzkumu. Jako příklad lze uvést člověka, co se z etických důvodů rozhodl pro veganský životní styl, jenž kvůli svému přesvědčení pravděpodobně odmítne nabídku zaměstnání zahrnující zpracovávání živočišných produktů apod. To, jak je pro osoby zúčastněné v tomto výzkumu důležité, aby jejich zaměstnání nebylo v rozporu s jejich hodnotami, zaznamenává graf č. 21. Pro 80,5 % respondentů je důležité a spíše důležité, aby zaměstnání, jež vykonávají nebo budou vykonávat, nebylo v rozporu s jejich postoji a hodnotami.

Veganství je často považováno za zdravý životní styl. V současné době je jako zdravý životní styl schvalováno i několika světovými odbornými institucemi, jako jsou například The Heart and Stroke Foundation of Canada nebo Academy of Nutrition and Dietetics.⁶⁶ Alkoholické nápoje jsou často také testovány na zvířatech a do mnoha druhů alkoholu se přidávají živočišné přísady.⁶⁷ Vzhledem k těmto dvěma faktům by se dal očekávat vyhybavý přístup veganů k alkoholu. Ve výzkumu konzumaci alkoholu zachycuje graf č. 22, který vyobrazuje to, jak často dotazovaní pijí alkoholické nápoje. Z výsledků výzkumu vyplývá, že pouze 11,1 % respondentů abstinuje, zatímco zbylý počet respondentů alkohol konzumuje v různé míře.

Veganství je dále omezující při výběru kosmetických a hygienických produktů a prostředků pro domácnost, které jsou testovány na zvířatech nebo obsahují živočišné složky. Zvířaty zneužívanými k testování jsou nejčastěji králíci, potkani, morčata, myši atd.⁶⁸ Další o testování na zvířatech a odkazy na seznamy certifikovaných a netestovaných výrobků lze najít na stránkách organizace Svoboda zvířat.⁶⁹ Zda se respondenti skutečně vyhýbají kosmetice testované na zvířatech, zaznamenává graf

---

⁶⁶ *Soucítěně* [online]. 2015 [cit. 2016-01-30]. Dostupné z <http://soucitne.cz/techto-10-vyznamnych-odbornych-instituci-schvaluje-veganstvi>

⁶⁷ *Vegan fighter* [online]. 2015 [cit. 2016-01-30]. Dostupné z: <http://www.vegan-fighter.com/novinky/aktualni-tema-alkoholu-trochu-jinak.html>

⁶⁸ *Svoboda zvířat: Organizace na ochranu zvířat* [online]. 2015 [cit. 2016-01-30]. Dostupné z: <http://pokusynazviratech.cz/obeti-krasy/testovani-kosmetiky-a-prostredku-pro-domacnost-na-zviratech.htm>

⁶⁹ *Svoboda zvířat: Organizace na ochranu zvířat* [online]. 2016 [cit. 2016-01-30]. Dostupné z: <http://www.svobodazvirat.cz>

č. 20, jehož data přináší zjištění, že netestovanou kosmetiku výhradně nepoužívá jen 48,3 % respondentů. K tomuto grafu se váže graf č. 18, který zaznamenává odpovědi na otázku, zda respondenti při nákupu zkoumají složení výrobků. Převažující většina respondentů, tedy 86 % při nákupu zkoumá složení výrobků a 11 % se spíše snaží složení výrobků zkoumat.

V dnešní době ale není problém obejít se bez živočišných produktů a nahradit je produkty rostlinnými, které jsou u nás dobře dostupné. To samé platí i pro kosmetiku, hygienické potřeby, oblečení apod.⁷⁰ Vegani ale vnímají jistá omezení při výběru volnočasových aktivit. O jaké aktivity se jedná, zaznamenává graf č. 17. Ze všech respondentů 38,6 % uvádí, že je veganství nijak neomezuje ve volnočasových aktivitách. Největší omezení respondenti vnímají při návštěvě restaurací. Omezení zde spatřuje 31,8 % dotazovaných. Tato omezení se pravděpodobně týkají pouze klasických restaurací, jelikož v dnešní době se na území České a Slovenské republiky nachází desítky restaurací nabízejících veganská jídla.⁷¹ Méně často respondenti uvádějí omezení týkající se oslav a večírků a návštěv akcí, které zahrnují zacházení se zvířaty. Příkladem mohou být myslivecké plesy a cirkusy.

K užívání léků testovaných na zvířatech nebo obsahujících živočišné složky se uchyluje v nezbytně nutných případech 48,7 % respondentů, 35,1 % upřednostňuje před těmito léky přírodní léčbu. Jen 11 % respondentů tyto léky neužívá vůbec a 5 % je užívá běžně. Podrobná data se nachází v grafu č. 23.

Při trávení volného času více než polovině respondentů nezáleží na tom, zda osoba, se kterou tráví čas, je veganem. Podle zaznamenaných odpovědí respondentů lze usoudit, že příprava veganských jídel není příliš časově náročná, jelikož největší část respondentů uvádí, že přípravou svého jídla denně stráví půl hodiny až hodinu denně. Podrobnosti lze najít v grafech č. 12 a 16.

---

⁷⁰ *Vegan fighter* [online]. 2015 [cit. 2016-01-30]. Dostupné z: <http://www.vegan-fighter.com/cz-jak-bez-masa.html>

⁷¹ *Soucitně* [online]. 2015 [cit. 2016-01-30]. Dostupné z <http://soucitne.cz/katalog-veganske-restaurace>

3 Vztahy v rodinách veganů

Rodina je často prvním prostředím, kde je vegan nucen vysvětlit své rozhodnutí a přehodnocení svých dosavadních norem. Samotný výzkum prováděný v této práci se zaměřuje na postoje rodinných příslušníků a jejich vliv na toto rozhodnutí. Je tedy třeba definovat, co to rodina je, a zaměřit se na to, jaké existují typy rodin a jaké funkce rodina plní.

3.1 Vymezení pojmu rodina

Rodina je důležitým článkem v životě každého člověka. Ve svém intimním prostředí jedinci umožňuje vytvořit si pevné sociální vazby. Později na základě důvěry a emocionálně silných opětovaných vztahů jedinci poskytuje prostředí vhodné pro trénování významných procesů a nabízí zázemí pro další psychosociální vývoj. Podle Výrosta a Slaměníka je rodina „*instituce, kde se vytváří důvěra v sebe sama, motivačně volní charakteristiky, postoj k sobě samému i svému okolí. V rodině se formují modely chování a přijímají se regulační činitele těchto forem chování. Dochází zde k předávání a zvnitřnění norem a zároveň s k seznamování se s různými druhy sankcí. Také se zde uplatňuje proces identifikace a seznamování se s identifikačními vzory odpovídajícími vlastní pohlavní roli. V rodině si jedinec osvojuje formy verbální i neverbální komunikace*“.⁷²

V rodině dochází v rámci primární socializace k poskytování potřebných dovedností, pro plynulé začlenění do společnosti jako celku, ale také k formování vlastní osobnosti, jedinečnosti, svébytnosti v procesu individuace.⁷³

Rodina je definována několika způsoby. Každá z definic se zaměřuje na jinou oblast rodiny. Může být definována na základě rolí, členů, komunikace a podobně.

Rodina může být také definována z pohledu několika různých disciplín, jako je psychologie, sociologie, demografie a podobně. Přístupné jsou také definice z pohledu mnoha vědních disciplín, jimiž jsou klinická, pedagogická a sociální psychologie.

Podle Hartla a Hartlové je „*Rodina je společenská skupina spojená manželstvím nebo pokrevními vztahy, odpovědností a vzájemnou pomocí*“.⁷⁴

---

⁷² VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. *Aplikovaná sociální psychologie: [člověk a sociální instituce]*. Praha: Portál, 1998. s. 303. ISBN 80-717-8269-6.

⁷³ VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. *Aplikovaná sociální psychologie: [člověk a sociální instituce]*. Praha: Portál, 1998. s. 303. ISBN 80-717-8269-6.

⁷⁴ HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2009. s. 512. ISBN 978-807-3675-691.

Výrost uvádí Odehnalovu definici „*Rodina je jakýmsi nejuniverzálnějším socializačním činitelem, který poskytuje jedinci identifikační vzory, seznamuje ho s předpokládaným chováním pro mužskou a ženskou roli. Učí jedince reagovat žádoucím způsobem v procesu interakce a umožňuje mu i praktické ověření získaných dovedností v rámci rodiny. Uplatňuje se jako regulátor chování jedince a poskytuje mu společensky žádoucí normy. Pod vlivem rodinného působení se vytváří postoje k personálnímu okolí, sobě samému i společnosti obecně*“.⁷⁵

Za velmi srozumitelnou lze označit definici od Langmeiera a Kňourkové, která říká, že rodina je „*institucionalizovaná biosociální skupina, vytvořená přinejmenším ze dvou členů odlišného pohlaví, mezi nimiž neexistuje pokrevní pouto, a u jejich dětí*“.⁷⁶

Rodinu lze rozdělit do několika typů z hlediska plnění či neplnění základních funkcí rodiny, můžeme rozlišit čtyři typy rodin:

1. *funkční rodina* - v této rodině je zajištěn správný vývoj jedince,
2. *problémová rodina* - zde už můžeme pozorovat závažnější poruchy některých nebo všech funkcí rodiny. Rodina je ale schopna tyto problémy řešit nebo je kompenzovat.
3. *dysfunkční rodina* - jedná se o rodinu, v níž nalezneme vážné poruchy některých nebo všech funkcí. Tyto poruchy ohrožují nejen rodinu jako celek, ale i dítě a jeho vývoj. Rodina tyto problémy není schopna řešit vlastními silami.
4. *afunkční rodina* - tyto rodiny přestávají plnit svoje základní funkce. Dítěti rodina škodí, nebo může dokonce ohrožovat jeho existenci.⁷⁷

---

⁷⁵ VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. *Aplikovaná sociální psychologie: [člověk a sociální instituce]*. Praha: Portál, 1998. s. 304. ISBN 80-717-8269-6.

⁷⁶ LANGMEIER, J., KŇOURKOVÁ, M. *Psychologie. Č. 1, Úvod do obecné a sociální psychologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984. s. 62.

⁷⁷ DUNOVSKÝ, J. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada Pub., 1999. In: KRAUS, B. *Životní styl současné české rodiny*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. s. 45. ISBN 978-80-7435-544-8.

3.2 Funkce rodiny

Rodina vždy plnila určité funkce. Tak jako se rodina mění v čase a přizpůsobuje se aktuálním požadavkům, mění se i její funkce. V současnosti podle Krause přetrvávají tyto funkce:

- biologicko-reprodukční,
- sociálně-ekonomická,
- funkce ochranná (zaopatřovací, pečovatelská),
- socializačně-výchovná,
- emocionální.

1. *Biologicko-reprodukční funkce* má význam nejen pro společnost jako celek, ale také pro jedince, kteří rodinu tvoří. Pokud má společnost zabezpečit perspektivy svého rozvoje, potřebuje k tomu stabilní reprodukční základnu. V zájmu společnosti tedy je, aby se narodil takový počet dětí, který tyto perspektivy naplní. Pro jedince je význam spatřován v uspokojování jeho biologických a sexuálních potřeb, ale také v uspokojování potřeby pokračování rodu každého jedince.

2. *Sociálně-ekonomická funkce* - rodina je chápána jako významný prvek v rozvoji ekonomického systému společnosti. Je sice společenstvím nejmenším, ale základním i z ekonomického hlediska. Rodina je spotřebitelem, na němž se stává závislý trh. Také předává kulturu a s ní také smysl pro pracovní úsilí. Dítě je potencialem výrobce ekonomických statků a služeb a mělo by na ně být pohlíženo jako na investici a ne jako na konzumní statek. Rodina hraje zásadní roli v profesní orientaci a volbě povolání dítěte. Úkolem rodiny je také dítě materiálně zabezpečit.

3. *Funkce ochranná (zaopatřovací, pečovatelská)* spočívá v zabezpečení životních potřeb všech členů rodiny a především potřeb dětí. Spadají sem biologické, hygienické i zdravotní potřeby. Současná společnost nutí rodinu k převzetí větší zodpovědnosti za své členy a zvyšují se její nároky.

4. *Funkce socializačně-výchovná* především spočívá v tom, že má hlavní úlohu v socializačním procesu dítěte. Dítě po celou dobu svého života v rodině přijímá široké spektrum informací všeho druhu a aktivně je zpracovává v souladu se svými přirozenými vlohami, biologickými a psychickými potřebami, se svými zkušenostmi,

ale i s hodnotovými orientacemi a vzory, jimiž se pro dítě stávají zejména rodiče a starší sourozenci.

5. *Funkce emocionální* je nezastupitelná. Žádná jiná instituce nedokáže vytvořit potřebné citové zázemí, pocit lásky, bezpečí a jistoty, vzájemné podpory a pomoci.⁷⁸

3.3 Vztahy v rodinách veganů

Rodinné vztahy veganů dosud nebyly popsány v žádné odborné publikaci, tudíž je tato kapitola z velké části odkázaná na výzkum realizovaný v této práci. Rodinou a rodinnými vztahy se zabývaly výzkumné otázky 5 až 11. Grafy zobrazující odpovědi na otázky lze najít na stranách 51 až 54.

Od roku 2013 v Brně pořádá Nezávislé sociálně-ekologické hnutí Nesehnutí pravidelná setkání veganských rodin. Smyslem těchto setkání je výměna zkušeností a informací mezi veganskými rodiči a vzájemná podpora ve společnosti, která veganské stravování zvláště u dětí zatím nepřijímá. Nesehnutí vydalo i informační brožuru s názvem *Veganství máme v rodině*, která popisuje příběhy veganských rodičů a jejich dětí, které se taktéž živí rostlinnou stravou.⁷⁹

Rodin, kde by se všichni členové stravovali vegansky, je u nás velmi málo. Z provedeného výzkumu vyplývá, že více než tři čtvrtiny respondentů žijí v rodinách, kde se nevyskytuje jiný vegan. Zbývající respondenti nejčastěji uvádí, že se v jejich rodině vegansky stravuje sourozenec, manžel či manželka. Méně často respondenti uváděli rodiče, dceru nebo syna a někoho ze vzdálené rodiny. Ukázalo se, že jenom 4,7 % respondentů žije v rodinách, kde se vegansky stravuje více členů rodiny. Více informací je zachyceno v grafu č. 7.

Rodiny respondentů s jejich rozhodnutím být veganem u většiny respondentů spíše nesouhlasí. Jedná se o 29,2 % všech dotazovaných osob. Jen o něco menší počet respondentů uvádí, že rodina s jejich rozhodnutím spíše souhlasí. S rozhodnutím být veganem plně souhlasí pouze 13,1 % rodin respondentů. Více podrobností lze najít v grafu č. 6. Zda respondentům na postoji rodiny k jejich rozhodnutí záleží, zobrazuje graf č. 5. Na tuto otázku kladně odpovídá pouze 33 % dotazovaných.

Zda byl někdo z členů rodiny motivací pro přechod na veganství, zaznamenává graf č. 8. Zde převážná většina respondentů uvedla, že pro ně žádný rodinný člen motivací

⁷⁸ KRAUS, B. *Společnost, rodina a sociální deviace*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. s. 133-137. ISBN 978-80-7435-411-3.

⁷⁹ NESEHNUTÍ: *Nezávislé sociálně ekologické hnutí* [online]. 2015 [cit. 2016-01-30]. Dostupné z: <http://nesehnuti.cz/aktuality/novy-infomaterial-veganstvi-mame-v-rodine/>

k tomu být veganem nebyl. Z grafu č. 9 vyplývá, že u více než třech čtvrtin respondentů přechod k veganství nijak neovlivnil rodinné vztahy. U zbylých respondentů jejich veganství ovlivnilo rodinné vztahy spíše negativně než pozitivně.

Často jsou odborníky vedeny diskuze, zda je veganská strava vhodná pro děti a nenese s sebou zdravotní rizika. Veganství jako stravu vhodnou pro všechny věkové kategorie doporučuje například The Mayo Clinic, podle které "*Dobře sestavená vegetariánská strava dokáže pokrýt nutriční potřeby lidí všeho věku, včetně dětí, dospívajících, těhotných či kojících žen. Klíčem je znalost nutričních potřeb a sestavení stravy, která je uspokojí*".⁸⁰ Graf č. 10 mapuje, zda respondenti mají vegansky stravující se děti. Vyšlo najevo, že 91,9 % všech respondentů děti nemá, jen 4,5 % všech respondentů má děti, které se stravují vegansky. Z následujícího grafu č. 11 je zřejmé, že pro většinu respondentů je výchova vlastních dětí k veganství prioritou, či spíše vyžadují veganské stravování u vlastních dětí.

---

⁸⁰ *Soucitně* [online]. 2015 [cit. 2016-01-30]. Dostupné z <http://soucitne.cz/techto-10-vyznamnych-odbornych-instituci-schvaluje-veganstvi>

4 Motivace k veganství

4.1 Vymezení pojmu motivace

V životě si každý z nás klade otázky, jaké důvody a příčiny nás vedou k danému jednání. Provedený výzkum se mimo jiné zaměřuje právě na otázku: „Co motivuje lidi k tomu, aby se stali vegany?“ Je tedy důležité objasnit, co to motivace je, a zaměřit se na podrobnější popis jednotlivých motivů veganů.

V literatuře najdeme různé definice pojmu motivace. Obsah těchto definic se odvíjí hlavně od toho, o jakém tématu daná literatura pojednává. Jedná se o termín, který pochází z latinského slova *movere*, znamená to hýbati, pohybovati. Je obecným označením pro všechny vnitřní podněty, jež vedou k určitému jednání.⁸¹

Podle Nakonečného obecně platí, že motivace je „*intrapsychicky probíhající proces, jenž vychází z nějaké potřeby a vyúsťuje ve výsledný žádoucí vnitřní stav nebo proces, který je iniciován endogenně nebo exogenně. V obou případech předpokládá interakci vnitřních a vnějších činitelů*“.⁸²

Provazník a Komárková uvádí, že „*Pojmem motivace vyjadřujeme skutečnost, že v lidské psychice působí specifické, ne vždy zcela vědomé vnitřní hybné síly – pohnutky, motivy, které člověka – jeho činnost (tj. chování, resp. jednání i prožívání) – určitým směrem orientují (zaměřují), které ho v daném směru aktivizují a které vzbuzenou aktivitu udržují. Navenek se pak působení těchto sil projevuje v podobě motivované činnosti, resp. v podobě motivovaného jednání*“.⁸³

Z uvedené definice vyplývá několik základních informací o motivaci. Uvádí, že motivace vychází z vnitřku člověka a navádí člověka k tomu, co má a nemá dělat. Dále říká, že činnosti ne vždy musí být ve vědomí jedince a některé pohnutky si často neuvědomujeme.

Podle Rheinberga se pojem motivace v psychologii snaží vysvětlit směr, trvání a intenzitu chování. Být k něčemu vysoce motivován podle něj může znamenat, že někdo mobilizuje všechny síly, aby dosáhl něčeho určitého, nenechá se od toho odvést, má před očima jen jeden cíl, je fixován jen na něj a neuklidní se, dokud ho nedosáhne.⁸⁴

---

⁸¹ ŘÍČAN, P. *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. Praha: Grada, 2010. s. 96. ISBN 978-80-247-3133-9.

⁸² NAKONEČNÝ, M. *Motivace chování*. Praha: Triton, 2014. s. 15. ISBN 978-80-7387-830-6.

⁸³ PROVAZNÍK, V., KOMÁRKOVÁ, R. *Motivace pracovního jednání*. Praha: Oeconomica, 2004. s. 5. ISBN 80-245-0703-X.

⁸⁴ NAKONEČNÝ, M. *Motivace chování*. Praha: Triton, 2014. s. 23. ISBN 978-80-7387-830-6.

Z toho tedy vyplývá, že někdo takový má cíl, snaží se o jeho dosažení a nenechá se od toho odvést.⁸⁵

Motivace působí ve třech dimenzích:

- dimenze směru - určuje to, co se osoba snaží dělat,
- dimenze úsilí - to, jak moc se osoba snaží,
- dimenze vytrvalosti - to, jak dlouho se osoba o něco pokouší.⁸⁶

Zdrojem motivace jako vnitřního procesu jsou motivy. „*Motivy jsou všechny síly, které přímo či nepřímo uvádějí naše chování do pohybu*“.⁸⁷

Motiv můžeme také chápat jako vektor, který má sílu a směr. U motivů můžeme určit cíl, jímž je změna něčeho v prostředí, ve vlastním těle, případně i ve vlastní mysli.⁸⁸

Popisem motivů lidí vstupujících do veganské subkultury se práce bude zabývat v další kapitole.

4.2 Motivace k přijetí veganství

Motivace k přijetí veganství může být velmi rozmanitá. U mnohých veganů se nejedná pouze o jeden izolovaný motiv, který by je vedl k tomu stát se vegany, ale jedná se o několik provázaných motivů. V průběhu samotného veganství se jednotlivé motivy mohou měnit a postupně spolu tvořit ucelený systém, který se následně může promítat i do jiných oblastí života, než je jen stravování.

Česká veganská asociace uvádí tři hlavní motivy k veganství. Jsou to motivy zdravotní, etické a ekologické.⁸⁹ U některých autorů se lze setkat i s náboženskými/duchovními důvody, které uvádějí i sami vegani jako jeden z motivů, které je přivedly k veganství. To, jaké důvody jsou převažující, bude dále zkoumáno ve výzkumné části této práce. Následující podkapitoly se zaměří na podrobnější popis jednotlivých motivů.

---

⁸⁵ NAKONEČNÝ, M. *Motivace chování*. Praha: Triton, 2014. s. 23. ISBN 978-80-7387-830-6

⁸⁶ BEDRNOVÁ, E., NOVÝ, I. *Psychologie a sociologie řízení*. Praha: Management Press, 2007. s. 363. ISBN 978-80-7261-169-0.

⁸⁷ KOHOUTEK, R. *Základy psychologie osobnosti*. Brno: Cerm. 2000. s. 123. ISBN 80-7204-156-8

⁸⁸ ŘÍČAN, P. *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. Praha: Grada, 2010. s. 96. ISBN 978-80-247-3133-9.

⁸⁹ Česká veganská asociace [online]. 2008 [cit. 2015-11-27]. Dostupné z: <http://www.veganskaasociace.cz>

4.2.1 Etické důvody

Lidem, kteří se stávají vegany právě z těchto důvodů, není lhostejné, jak je se zvířaty zacházeno pro lidské potřeby. V tomto případě je jejich rozhodnutí založeno na soucitu a odmítnutí konzumace živočišné stravy stejně jako využívání věcí, za jejichž získáním stojí utrpení zvířat.

U tohoto typu motivace sehrává důležitou roli uvědomění, že zvířata mají podobně jako lidé určité základní potřeby charakteristické pro jejich druh. Pociťují motivaci k jejich naplňování a jejich neuspokojení vede k prožívání frustrace a negativních emočních stavů. Tyto potřeby mohou být tak základní, jako je potřeba pohybu, přiměřeného životního prostoru, vody a adekvátní potravy. Zahrnují ale také i další potřeby, jako je péče o potomky, sociální potřeby, různorodost podnětů v okolí apod. V chovech mohou zvířata uspokojovat jen velmi málo těchto potřeb, přestože jsou emočně i rozumově vybavena.⁹⁰

Průmyslové velkochovy, které neberou v potaz některé základní životní potřeby zvířat, jsou hlavním problémem v oblasti neetického zacházení se zvířaty. V nejhroších podmínkách žijí ta zvířata, která jsou nejčastěji konzumována a žijí v největších počtech - jsou to brojléři, nosnice a prasata. Hlavními problémy těchto chovů jsou: natěsnání zvířat v přeplněných prostorách, nevhodné a nepřirozené prostředí, bolestivé zákroky na zvířatech (kastrování, odstraňování ocásků, zobáků apod.), přeprava na dlouhé vzdálenosti. Zvířata jsou zde šlechtěna, aby rychleji a více rostla, což vede k například deformaci kostí a porodům větších potomků, čímž se stávají porody komplikovanými a bolestivými.⁹¹ Neetické zacházení se zvířaty se ale netýká jen velkochovů, ale také laboratoří, zábavního průmyslu apod.

Veganstvím z etického hlediska se zabývá i Singer ve své knize „Osvobození zvířat“ vydané roku 1975. Tato kniha je sbírkou argumentů pro přijetí vegetariánského životního způsobu. Singer nabádá čtenáře k postupnému přechodu na čistě rostlinnou - veganskou stravu a zamyšlení se nad tím, zda je užívání živočišných produktů morálně ospravedlnitelné. Singer vybízí vegetariány k šíření osvěty mezi lidmi v rámci sociálních interakcí. Vegetariánství je podle něj forma bojkotu. „*Dokud jsou lidé*

---

⁹⁰ Česká veganská asociace [online]. 2008 [cit. 2015-11-27]. Dostupné z: <http://www.veganskaasociace.cz>

⁹¹ KAŠPAŘÍKOVÁ, L. *Chov hospodářských zvířat a ekologické zemědělství*. Brno: Hnutí DUHA, 2007. s. 1-2.

ochotní kupovat výrobky z velkochovů, všechny ostatní formy protestů a politických akcí nepřinesou žádnou zásadní změnu“.⁹²

4.2.2 Zdravotní důvody

Stále více stoupá obliba veganství jako zdravého životního stylu a zdravého stravování. Výhody rostlinné stravy ze zdravotního a nutričního hlediska jsou dnes už poměrně známé. Z rostlinné stravy je možné získat vše potřebné, a to mnohdy v pro organismus stravitelnější formě. Předními nutričními organizacemi je už nějaký čas doporučováno snižování potravin z živočišných zdrojů a při správném složení je čistě nebo převážně rostlinná strava oficiálně doporučována všem věkovým kategoriím.⁹³

Rostlinná strava je podle prohlášení oficiálních zdravotnických a dietetických organizací přínosem pro lidské zdraví hlavně kvůli nízkému obsahu nasycených tuků, cholesterolu a živočišných bílkovin, vysokému obsahu polysacharidů, vlákniny, hořčíku, draslíku a antioxidantů. Správně rozvržená veganská strava by měla obsahovat spolehlivý zdroj vitamínu B12, vitamínu D, jódu, omega-3 mastných kyselin, zinku, selenu, vápníku a železa.⁹⁴

Mezi organizace, které publikovaly veřejná oficiální prohlášení týkající se zdravotní bezpečnosti a prospěšnosti čistě rostlinné stravy, se řadí například Dietitians of Canada, která prohlašuje, že *„Dobře sestavená veganská strava je bezpečná a zdravá pro těhotné i kojící ženy, kojence, děti, dospívající i seniory a má mnoho potenciálních zdravotních výhod. Mezi tyto výhody patří nižší výskyt obezity, srdečních onemocnění, vysokého krevního tlaku, cukrovky 2. typu a některých druhů rakoviny. Mezi další výhody se řadí nižší hladina cholesterolu v krvi a nižší riziko vzniku žlučkových kamenů a střevních potíží“*.⁹⁵ Podobně se vyjádřila také kanadská nadace zaměřená na snížení a prevenci výskytu srdečních onemocnění a mrtvice The Heart and Stroke Foundation od Canada. *„Veganská strava dokáže poskytnout všechny potřebné živiny v každém věku a také má řadu zdravotních výhod. Tato strava může vést*

---

⁹² SINGER, P. *Osvobození zvířat*. Praha: Práh, 1975. s. 175. ISBN 80-7252-042-3-

⁹³ Česká veganská asociace [online]. 2008 [cit. 2015-11-27]. Dostupné z: <http://www.veganskaasociace.cz>

⁹⁴ *Soucitně* [online]. 2015 [cit. 2015-11-19]. Dostupné z: <http://soucitne.cz/techto-10-vyznamnych-odbornych-instituci-schvaluje-veganstvi>

⁹⁵ *Healthy Eating Guidelines for Vegans*. Dietitians of Canada. [online]. 27. 11. 2014 [cit. 2015-11-27]. Dostupné z: <http://www.dietitians.ca/Your-Health/Nutrition-A-Z/Vegetarian-Diets/Eating-Guidelines-for-Vegans.aspx>

k nižšímu krevnímu tlaku, snížení hladiny cholesterolu, zdravé váze, nižšímu výskytu diabetu 2. typu, onemocnění srdce a mrtvice".⁹⁶

4.2.3 Ekologické důvody

V dnešní době se chovy zvířat stávají jedním z největších znečišťovatelů životního prostředí. Miliony hektarů půdy slouží pouze pro účel pastvin a pěstování plodin sloužících jako krmivo pro zvířata. Důsledky chovu zvířat pro obživu lidí se projevují nejen v ohromném záboru půdy, která by se dala využít hospodárnějším způsobem, ale i v souvisejících důsledcích, jako je vysoká spotřeba vody, zdrojů a primární energie pro údržbu chovu. Velké rozdíly jsou díky tomu také v množství použitých chemických hnojiv, pesticidů, ale i v produkci odpadů, skleníkových plynů a degradaci půdy.⁹⁷

Popsané problémy mohou být pro některé jedince motivem k přechodu na rostlinnou stravu, která s sebou nenese takovou zátěž pro planetu.

Hospodářská zvířata bývají často chována bez vazby na zemědělskou půdu. Dostávají krmivo, které je dováženo z jiných zemí, čímž dochází k většímu znečištění ovzduší. Zvířata také produkují velké množství výkalů, z nichž se do ovzduší uvolňuje amoniak a zápach. Problém je v koncentraci těchto emisí - velké množství znečištění se hromadí na jednom místě a poškozuje kvalitu života v okolí. K pěstování krmiv pro zvířata se používají průmyslová hnojiva obsahující dusík. Vinou toho se do ovzduší dostávají emise oxidu dusného, skleníkového plynu s 300x vyšším účinkem, než má oxid uhličitý. FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations) odhaduje, že na všech farmách vzniká přes 90 milionů tun CO₂. Uvolňuje se při používání zemědělské techniky, sušení, topení, přepravě zvířat a krmiv. Kromě toho jsou velkochovy ještě producentem metanu, vznikajícího při zaživacích procesech zvířat a rozkládání hnoje. Nejvíce ho vyprodukuje chov prasat a skotu.⁹⁸

Ačkoliv je na světě stále mnoho zemí, kde je voda nedostatkovou komoditou, při výrobě masných výrobků je s ní nakládáno velmi velkoryse. Na výrobu 1 kg masa

---

⁹⁶ *The Heart and Stroke Foundation. Vegetarian diets.* [online]. 2011 [cit. 2015-11-27]. Dostupné z: http://www.heartandstroke.com/site/c.ikIQLcMWJtE/b.3484249/k.2F6C/Healthy_living__Vegetarian_diet.htm

⁹⁷ *Česká veganská asociace* [online]. 2008 [cit. 2015-11-27]. Dostupné z: <http://www.veganskaasociace.cz>

⁹⁸ KAŠPAŘÍKOVÁ, L. *Chov hospodářských zvířat a ekologické zemědělství.* Brno: Hnutí DUHA, 2007. s. 2.

se spotřebuje okolo 15 000 litrů vody, v případě kilogramu kuřecího masa je to 3 až 6 000 litrů. Produkce kilogramu obilí vyžaduje pouhých 450 litrů vody.⁹⁹

Světová výměra pastvin odpovídá 26 % zemského povrchu. Krmiva se pěstují na 33 % veškeré orné půdy. Pro chov hospodářských zvířat se tedy využívá 70 % zemědělské půdy a 30 % půdního povrchu planety. Pěstování krmné sóji patří k hlavním příčinám kácení tropických deštných pralesů v Latinské Americe a celých 70 % odlesněné půdy v Amazonii nyní slouží jako pastviny.¹⁰⁰

4.2.4 Náboženské a duchovní důvody

Pravděpodobně neexistuje náboženství, ke kterému by se vážala konzumace výhradně rostlinné stravy. Ve spojitosti s náboženstvím se objevuje spíše vegetariánství a vynechávání různých druhů masa nebo živočišných produktů. Odmítání konzumace potravy živočišného původu z náboženských důvodů tedy nemusí nutně souviset s vyznáváním nějakého ze světových náboženství, které známe my, ale může být součástí individuálního přesvědčení každého jedince. Jak je předznamenáno v začátku této kapitoly, mohou se jednotlivé důvody vedoucí člověka k veganství navzájem mísit. To platí i pro tento případ. Může to tedy znamenat to, že člověka k přijímání výhradně rostlinné stravy dovede touha po etickém způsobu života a v průběhu ztotožňování se s tímto životním stylem dospěje k hlubší životní filosofii, která má v jeho životě důležitý význam.

S vegetariánstvím se nejčastěji spojuje buddhismus. Jedním z jeho nejzákladnějších principů je neublížení živým bytostem. Podobně jako v hinduismu jsou v buddhovské podstatě všechny bytosti sjednocené a vše je vnímáno jako jeden celek. Buddhismus učí, že všechny bytosti se znovu a znovu rodí a neexistuje bytost, která by nebyla spřízněná s námi, i když se právě nachází třeba ve zvířecím stavu. Buddha sám byl vegetariánem a k vegetariánství nabádal i své žáky.¹⁰¹

---

⁹⁹ LUDASOVÁ, D. *Dopad živočišné výroby na životní prostředí* [online]. 2011. [cit. 2015-11-27]. Dostupné z: http://www.rozvojovka.cz/download/pdf/pdfs_372.pdf

¹⁰⁰ KAŠPAŘÍKOVÁ, L. *Chov hospodářských zvířat a ekologické zemědělství*. Brno: Hnutí DUHA, 2007. s. 2.

¹⁰¹ VOLRÁB, V. *Vegetariánství a náboženství* [online]. 2005. [cit. 2015-11-27]. Dostupné z: <http://www.vegspol.cz/view.php?cisloclanku=2005100003>

V hinduistických védách se také setkáváme s jasným postojem k zabíjení zvířat. Člověk podle nich nemá svého těla využívat k zabití jiné bytosti, přičemž ani tak nezáleží na tom, zda jde o člověka nebo zvíře. Nezabitím člověk může dojít spásy.¹⁰²

K vegetariánství se hlásí i hnutí Hare Krišna, ti odsuzují požívání masa z několika důvodů. Jejich hlavním argumentem proti konzumaci masa je to, že člověk ve své podstatě není anatomicky stavěný pro trávení masité stravy. Porovnávají trávicí systém, zuby a čelisti člověka s masožravými šelmami a tvrdí, že se od masožravých šelem zásadně lišíme a naše tělo není uzpůsobeno k trávení masité stravy. Dalším důvodem je filosofie náboženství Hare Krišna, která je založena na nenásilí. Vyznavači tohoto hnutí jsou tedy vegetariáni a neubližují živým tvorům.¹⁰³

V dnešní době doporučuje svým členům vegetariánskou stravu i Církev adventistů sedmého dne.¹⁰⁴

Prvky vegetariánství a rozdílný přístup k masité stravě můžeme najít v řadě dalších náboženství. V této kapitole jsou vyjmenována pouze náboženství, která s tímto tématem úzce souvisí.

Tyto čtyři uvedené motivy bývají samotnými vegany a autory prací o veganství uváděny jako nejčastější důvody vedoucí lidi k veganství. Z mého pohledu může být dalším důvodem módnost tohoto stravovacího směru a životního stylu nebo také potřeba zařadit se do nějaké skupiny.

---

¹⁰² MEDŘICKÁ, J. Psychologické a sociální aspekty vegetariánství. Praha: 2008. s. 18. Diplomová práce. Filosofická fakulta Univerzity Karlovy na katedře psychologie.

Vedoucí práce: Tamara Hrachovinová.

¹⁰³ BLÁHA, D., BROŽOVÁ, N., IVANOV, F., LUNDÁKOVÁ, S., PETTÍK, F., ŠPONIAROVÁ, N. *Stravovací návyky příslušníků Hare Krišna, ovlivněné českou kulturou* [online]. 2012. [cit. 2015-11-27]. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/hare_krsna_2012_1

¹⁰⁴ VOLRÁB, V. *Vegetariánství a náboženství* [online]. 2005. [cit. 2015-11-27]. Dostupné z: <http://www.vegspol.cz/view.php?cisloclanku=2005100003>

5 Výzkumné šetření

5.1 Výzkumný cíl a stanovení hypotéz

Cílem výzkumného šetření v této práci je zjistit, co bylo pro respondenty rozhodujícím motivačním prvkem k tomu, aby se stali vegany, a jak se toto rozhodnutí promítlo do jejich rodinných vztahů, zda rodina jejich rozhodnutí podpořila a souhlasí s ním, nebo je tomu naopak. Dalším cílem je zmapování toho, jak se veganství promítlo do životního stylu respondentů a jak ovlivňuje jejich trávení volného času.

Hypotéza č. 1: Rodinné prostředí má vliv na rozhodnutí stát se veganem.

První hypotéza se opírá o již zmíněnou definici Výrosta, který popisuje rodinu jako „*instituci, kde se vytváří důvěra v sebe sama, motivačně volní charakteristiky, postoj k sobě samému i svému okolí. V rodině se formují modely chování a přijímají se regulační činitelé těchto forem chování. Dochází zde k předávání a zvnitřnění norem a zároveň s k seznamování se s různými druhy sankcí.*“¹⁰⁵

Tuto hypotézu sytily otázky:

5. Záleží vám na tom, co si vaše rodina myslí o vašem rozhodnutí být veganem?

6. Souhlasí vaše rodina s vaším rozhodnutím být veganem?

7. Je ve vaší rodině nějaký další vegan?

8. Motivoval vás někdo z rodiny k tomu stát se veganem?

9. Ovlivnil váš přechod k veganství vaše rodinné vztahy?

10. Pokud máte děti, jsou také vegany?

11. Je pro vás výchova vlastních dětí k veganství prioritou?

Hlavními otázkami zde jsou otázky č. 5, 6, 7 a 8. Aby byla hypotéza uznána platnou, je třeba, aby alespoň na tři otázky odpovědělo kladně více než 50 % všech respondentů. Zbylé otázky č. 9, 10 a 11 jsou otázkami doplňujícími.

Hypotéza č. 2: Členství ve veganské subkultuře má vliv na trávení volného času.

Druhá hypotéza vychází z předpokladu, že členství ve veganské subkultuře má vliv na trávení volného času. Smolík při porovnávání subkultur a hnutí tvrdí, že „*subkultury jsou orientovány především na trávení volného času jejich členů*“.¹⁰⁶

¹⁰⁵ VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. *Aplikovaná sociální psychologie: [člověk a sociální instituce]*. Praha: Portál, 1998. s. 303. ISBN 80-717-8269-6.

¹⁰⁶ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010. s. 43. ISBN 978-80-247-2907-7.

Cílem vytvoření této hypotézy je zjistit, zda je toto tvrzení v případě veganské subkultury pravdivé.

Hypotéza je sycena otázkami:

12. Kolik času denně strávíte přípravou jídla?

13. Upřednostňujete při trávení volného času společnost jiného vegana?

14. Omezuje vás veganství ve výběru volnočasových aktivit?

15. V jakých aktivitách vás veganství omezuje?

19. Účastníte se akcí propagujících veganství?

20. Organizujete sám/sama nějakou činnost propagující veganství?

U této hypotézy jsou hlavními otázkami otázky č. 13, 14, 19 a 20. Aby byla ověřena jejich platnost, je stejně jako u předchozí hypotézy třeba, aby alespoň na tři z nich odpovědělo více než 50 % respondentů kladně. Otázky č. 12 a 15 jsou otázkami doplňujícími.

Hypotéza č. 3: Veganství ovlivňuje životní styl.

Třetí hypotéza vychází z předpokladu, že životní styl veganské subkultury se bude lišit od životního stylu majoritní kultury. Opírá se o tuto definici „*Pro subkultury je charakteristické, že se vymezují vůči širší, dominantní kultuře odklonem od majoritních myšlenkových, kulturních a politických proudů, ale i vnějškově prostřednictvím životního stylu a specifického odívání*“.¹⁰⁷

V hypotéze nejsou obsaženy všechny oblasti spadající do životního stylu, ale pouze ty jeho oblasti, které jsou pro tuto subkulturu charakteristické. Do oblasti životního stylu spadá i trávení volného času, který je zkoumán v předchozí hypotéze.

Pro tuto hypotézu byly vytvořeny otázky:

16. Zkoumáte při nákupu složení výrobků?

17. Snažíte se šířit informace týkající se veganství?

18. Používáte kosmetiku testovanou na zvířatech?

21. Je pro vás při výběru zaměstnání důležité, aby nebylo v rozporu s vašimi hodnotami?

22. Jak často pijete alkoholické nápoje?

27. Používáte léky, které byly testovány na zvířatech nebo obsahují živočišné složky?

---

¹⁰⁷ KOLEKTIV AUTORŮ. *Interkulturní vzdělávání II*. Praha: Člověk v tísni, 2005. s. 102-104. ISBN80-903510-5-0.

U hypotézy jsou všechny otázky otázkami hlavními. Pro ověření platnosti hypotézy se předpokládá, že alespoň 4 otázky budou vyhodnoceny jako platné. Aby tomu tak bylo, předpokládá se, že více než 50 % respondentů odpoví na otázky č. 16, 17 a 21 kladně a na otázky č. 18 a 27 se u více než 50 % respondentů očekává odpověď záporná. U otázky 22, která je zaměřena na alkoholické nápoje, se předpokládá, že více než 50 % respondentů zvolí odpovědi „Nikdy nekonzumuji alkohol.“ a „Konzumuji alkohol jednou za měsíc a méně.“ Tento předpoklad vychází z tvrzení, že „veganství je ohleduplný a zdravý způsob života“.¹⁰⁸

Hypotéza č. 4: Etické hledisko je hlavním kritériem pro rozhodnutí stát se veganem.

Důvodem k vytvoření této hypotézy bylo tvrzení České veganské asociace, které uvádí, že „Existuje jistě mnoho důvodů, proč se rozhodnout pro veganský přístup k životu - ten spočívá ve volbě alternativ ke stravě a spotřebním výrobkům vyrobeným ze zvířat či na nich testovaných. Vysoká úroveň etického smýšlení, která je s takovým přístupem spojena, je však pro mnoho lidí důvodem hlavním“.¹⁰⁹

Tuto hypotézu sytily otázky:

23. Jaké důvody jsou pro vaše rozhodnutí být veganem nejdůležitější?

24. Je pro vás důležitou součástí života vědomí, že se nepodílíte na využívání zvířat?

25. Usilujete o zlepšení podmínek pro zvířata?

26. Jakým způsobem usilujete o zlepšení podmínek pro zvířata?

Aby byla tato hypotéza platná, předpokládá se, že v otázce č. 23 vybere odpověď „etické důvody“ o 10 % více respondentů než ostatní možnosti. Ostatní otázky jsou otázkami doplňujícími.

5.2 Použitá metoda

Jako metoda pro výzkum v této práci byla zvolena metoda kvantitativního výzkumného šetření, kterou byl dotazník. Dotazník je nejfrekventovanější metodou zjišťování údajů. Je především určen k hromadnému získávání informací, tedy získávání údajů o velkém počtu odpovídajících.¹¹⁰

---

¹⁰⁸ Vegan.cz: *Vaše etická cesta ke zdraví* [online]. 2015 [cit. 2016-02-23]. Dostupné z: <http://www.vegan.cz/proc-veg>

¹⁰⁹ Česká veganská asociace [online]. 2008 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://www.veganskaasociace.cz>

¹¹⁰ GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. s. 99. ISBN 80-85931-79-6.

Výzkum byl proveden pomocí online dotazníkového šetření. Dotazník byl strukturován do tří částí. První vstupní část respondenta informovala o cílech tohoto šetření a o dalším využití jeho odpovědí. Ve druhé části byly obsaženy otázky, na které respondent odpovídal, a v závěru bylo umístěno poděkování respondentovi za jeho spolupráci.¹¹¹

Dotazník se skládal z 27 výzkumných otázek. Aby byl respondentův dotazník odeslán k vyhodnocení, musel respondent odpovědět na všechny položené otázky. Většina otázek v dotazníku byla uzavřená, nabízela tedy respondentovi varianty odpovědí, ze kterých si musí vybrat. 4 otázky byly koncipovány jako polouzavřené. Tento typ otázek nejprve nabízí varianty odpovědí a následně umožňuje dovysvětlení. 14 otázek bylo škálovacích.¹¹²

Dotazníkové šetření bylo realizováno pomocí internetové stránky *vyplnto.cz*, umožňující tvorbu online dotazníků a jejich následnou distribuci do zvolených cílových skupin. Výhodou těchto dotazníků je to, že je možné rozeslat je co největšímu počtu osob, pro které jsou určeny. Díky tomu se výzkumného šetření zúčastnilo 236 respondentů. Při využití klasických tištěných dotazníků by nasbírání takového množství respondentů bylo časově velmi náročné. Nevýhodou této formy šíření dotazníků je možné zneužití respondentem, který neodpovídá zvolenému výzkumnému vzorku. Aby bylo minimalizováno zneužití dotazníku respondenty, kteří nejsou součástí veganské subkultury, a tedy pro ně výzkumné šetření nebylo určeno, byl dotazník rozeslán jen do uzavřených veganských skupin a komunit v rámci sociálních sítí.

Pro správnou formulaci otázek a vyhnutí se chybám ve výzkumném šetření byl realizován předvýzkum. Po jeho vyhodnocení byly upraveny některé výzkumné otázky a přidány odpovědi, které účastníci předvýzkumu v dotazníku postrádali.

Data získaná dotazníkovým šetřením jsou zaznamenána v podobě výšečových grafů vytvořených pomocí programu Microsoft Excel.

5.3 Výzkumný vzorek

Výzkumné šetření se týkalo pouze vegansky se stravujících osob. Výzkumu se zúčastnilo celkem 236 respondentů, z nichž 77,5 % tvořily ženy a 22,5 % muži. Respondenti byli české i slovenské národnosti. Z odpovědí zaznamenaných na grafu č. 2 vyplývá, že výzkumu se zúčastnili respondenti téměř všech věkových kategorií,

---

¹¹¹ GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. s. 99-100. ISBN 80-85931-79-6.

¹¹² SKUTIL, M. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011. s. 81-84. ISBN 978-80-7367-778-7.

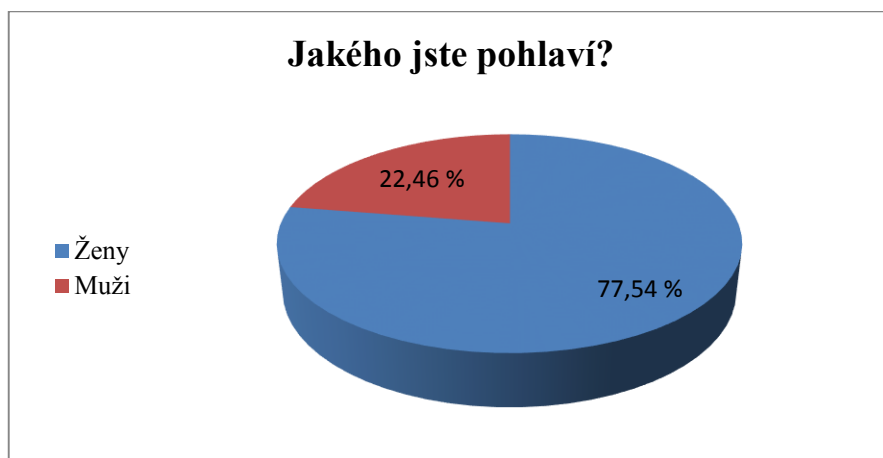
z nichž více než polovina spadá do věkové kategorie 18 až 25 let. Druhou nejpočetnější skupinou byli respondenti ve věku 26 až 35 let, kteří tvořili 25,9 % z celého počtu odpovídajících.

Výzkumné šetření se zaměřovalo na osoby, které se k subkultuře veganů hlásí různě dlouhou dobu. To, jak dlouho jsou respondenti vegany, zaznamenává graf č. 3. Nejvyšší počet dotazovaných tvoří osoby, které jsou vegany méně než jeden rok, ti tvoří 35,9 % všech respondentů. Dotazování byli i členové řadících se kromě veganské subkultury ještě do dalších subkultur. Jaké to jsou subkultury, lze vidět na grafu č. 4.

Aby bylo minimalizováno vyplnění dotazníku osobou, která nepatří do veganské subkultury, byl dotazník rozeslán jen uzavřeným veganským skupinám. Při jeho vyhodnocování bylo zjištěno jedno zneužití dotazníku respondentem, který nespadal do vymezené kategorie.

Graf č. 1: Pohlaví respondentů.

Otázka č. 1

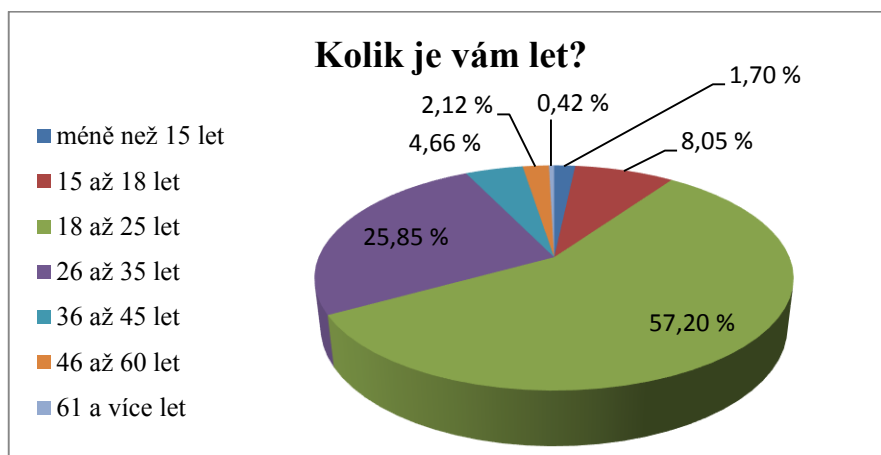

Cílem první otázky tohoto výzkumu bylo zjistit, kolik se průzkumu zúčastnilo žen a kolik mužů. Graf ukazuje, že 77,5 % respondentů tvořily ženy, kterých je tedy několikanásobně více než mužů. Muži v tomto výzkumu tvoří téměř jednu čtvrtinu všech respondentů.

Graf č. 2: Věk respondentů.

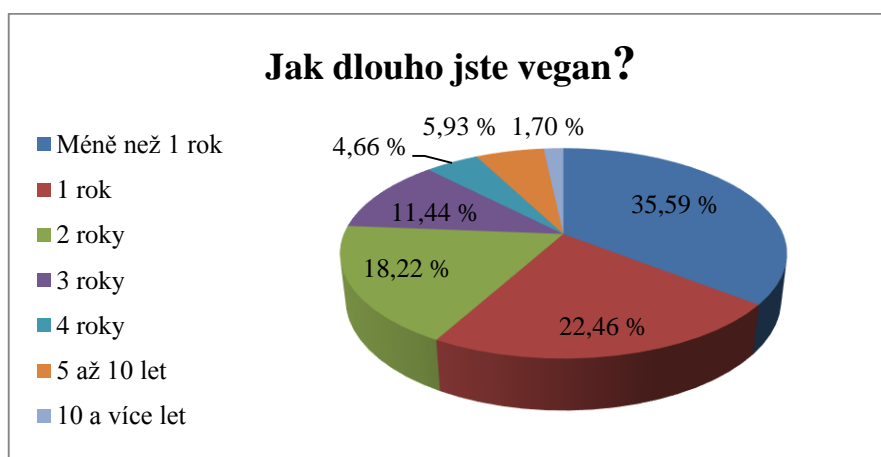
Otázka č. 2

Druhý graf znázorňuje, jaká věková kategorie v průzkumu převládá. Více než polovina respondentů, tedy 57,2 % spadá do věkové kategorie 18 až 25 let, druhou nejpočetnější skupinou je věková kategorie 26 až 35 let, do které se řadí 25,9 % respondentů. Třetí nejpočetnější skupinou jsou respondenti mezi 15 až 18 lety věku, mezi které se řadí 8,1 % dotazovaných. Nejméně početnou skupinou respondentů je skupina 61 a více let, k níž se hlásí jen 0,4 % dotazovaných.

Graf č. 3: Jak dlouho jsou respondenti vegany.

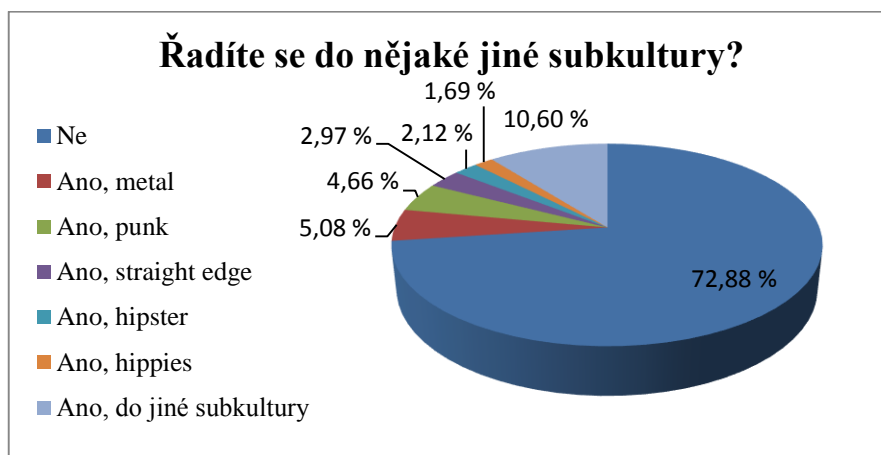
Otázka č. 3

Tato otázka mapuje to, jak dlouho jsou respondenti vegany. Na grafickém znázornění je patrné, že nejpočetnější skupinou jsou respondenti, kteří jsou vegany méně než jeden rok. Do této skupiny se řadí 35,6 % respondentů. Můžeme vidět, že dalšími dvěma nejpočetnějšími skupinami jsou respondenti, již jsou vegany 1 a 2 roky.

Graf č. 4: Subkultury, do kterých se respondenti řadí.

Otázka č. 4

Graf zaznamenává odpovědi na otázku, zda se respondenti řadí i do jiných subkultur. 72,9 % se do jiné subkultury neřadí. U této otázky byla ponechána možnost vlastní odpovědi, která je zde zastoupena možností „Ano, řadím se do jiné subkultury.“, kterou zvolilo 10,6 % respondentů. Zde dotazovaní uváděli subkultury gothic, emo, hip hop, skate apod.

Subkulturami se dále blíže zabývá například Smolík v knize *Subkultury mládeže*.¹¹³

5.4 Prezentace a interpretace výsledků výzkumu

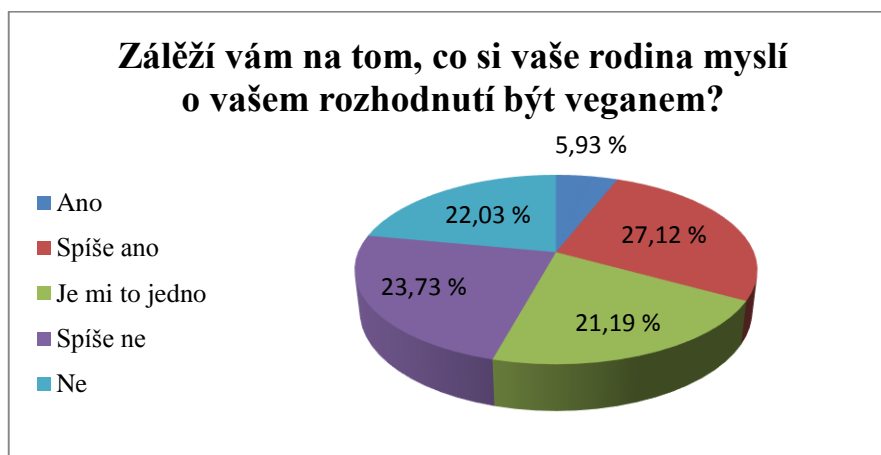
Hypotéza č. 1 Rodinné prostředí má vliv na respondentovo rozhodnutí stát se veganem.

Hypotézu č. 1, která tvrdí, že rodinné prostředí má vliv na rozhodnutí stát se veganem, ověřovaly otázky č. 5, 6, 7 a 8. Otázky 9, 10 a 11 byly zvoleny jako otázky doplňující. Aby byla hypotéza uznána jako platná, očekávalo se, že alespoň na 3 ze 4 ověřovacích otázek odpoví více než 50 % kladně. Následující grafy znázorňují odpovědi na tyto otázky.

¹¹³ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2907-7.

Graf č. 5: Důležitost názoru rodiny na veganství.

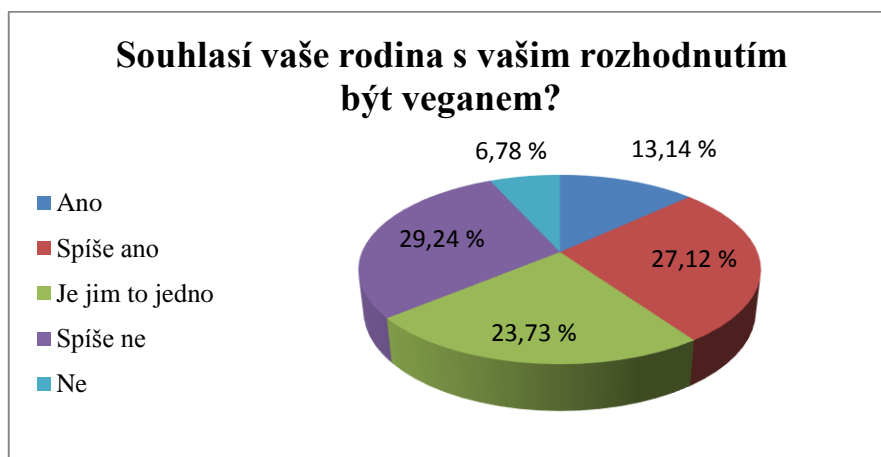
Otázka č. 5

Touto otázkou bylo zjišťováno, jestli respondentům záleží na tom, co si jejich rodina myslí o jejich rozhodnutí být veganem. Jak lze vyčíst z grafu, pouhým 5,9 % respondentů záleží na názoru jejich rodiny a 27,1 % na názoru rodiny spíše záleží. Tito respondenti tedy tvoří pouhých 33 % všech dotazovaných. Předpokladem pro ověření platnosti hypotézy je více než 50 % kladných odpovědí u této otázky. Tato otázka tedy nebude ověřovat platnost hypotézy.

Graf č. 6: Souhlas rodiny s veganstvím.

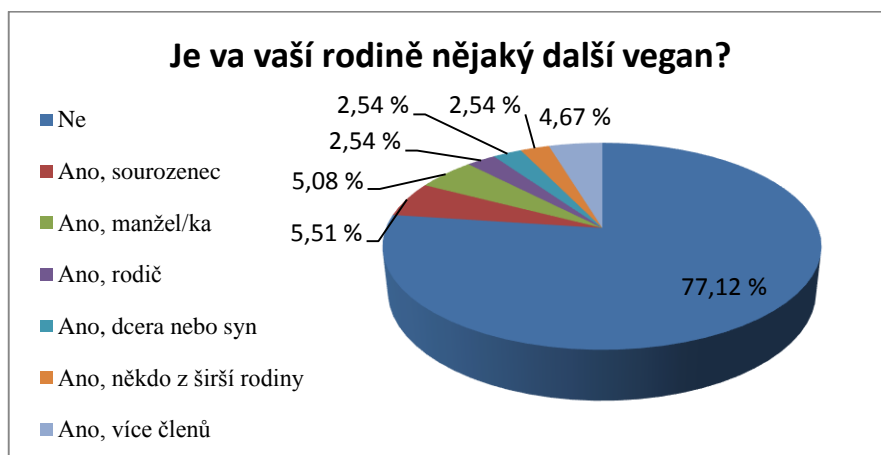
Otázka č. 6

Graf znázorňuje odpovědi na otázku, zda rodina respondentů souhlasí s jejich rozhodnutím stát se veganem. Očekávanou odpověď „Ano.“ uvedlo 13,1 % a „Spíše ano.“ 27,1%. Součet těchto dvou možností tvoří 40,2 % respondentů, tudíž ani touto otázkou nemůže být ověřena platnost hypotézy.

Graf č. 7: Další vegani v rodinách respondentů.

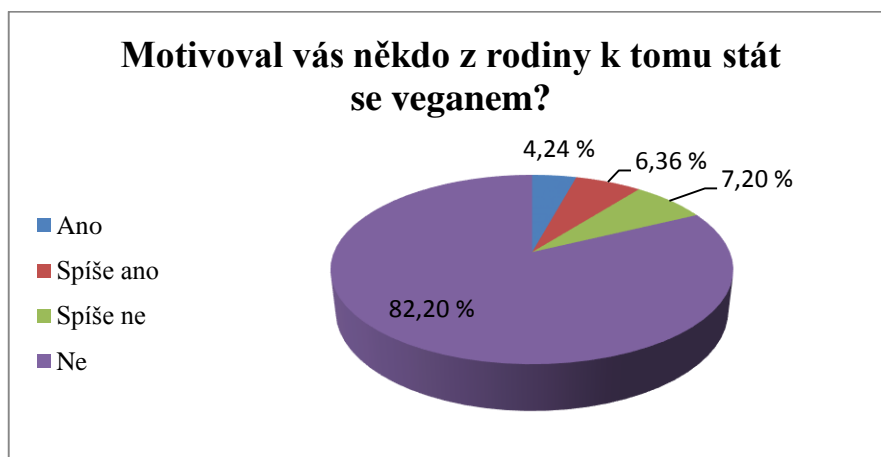
Otázka č. 7

Další otázka zjišťovala, zda se v rodinách respondentů vyskytuje ještě nějaký jiný vegan. Možnost „ne“ uvádí většina respondentů, tedy 77,1 %. Zbylých 22,9 % respondentů nejčastěji uvádí, že dalším veganem v jejich rodině je sourozenec, manžel nebo manželka a více členů rodiny. Ani tady nezvolilo kladnou odpověď více než 50 % respondentů, tudíž touto otázkou nelze ověřit hypotézu.

Graf č. 8: Motivace rodiny k rozhodnutí být vegan.

Otázka č. 8

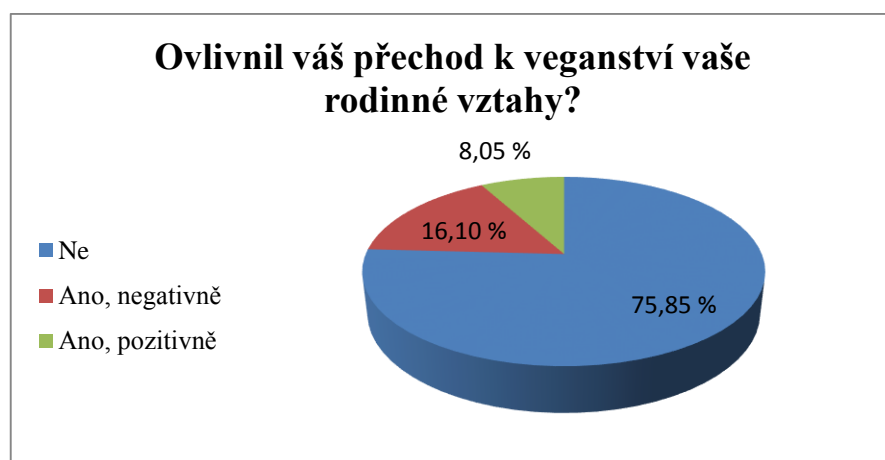

Poslední otázkou ověřující hypotézu je otázka č. 8, která zjišťuje, zda respondenty motivoval k veganství jiný člen rodiny. Možnost „ano“ uvedlo pouze 4,2 % dotazovaných a „spíše ano“ jen 6,7 %. Kladnou odpověď tedy uvádí pouze 10,9 % všech respondentů. Převážná většina respondentů uvádí, že je žádný rodinný příslušník nemotivoval k tomu, aby se stali vegany. Hypotézu tedy nelze ověřit ani odpověďmi na tuto otázkou.

Ve výše uvedené kapitole o rodině je uvedena definice Výrosta a Slaměníka, která říká, že „rodina je institucí, kde se vytváří důvěra v sebe sama, motivačně volní charakteristiky, postoj k sobě samému i svému okolí. V rodině se formují modely chování a přijímají se regulační činitelé těchto forem chování“.¹¹⁴ Dalo by se tedy říci, že pro vstup do veganské subkultury není pro respondenty rodina významným motivačním prvkem.

Graf č. 9: Vliv veganství na rodinné vztahy.

Otázka č. 9

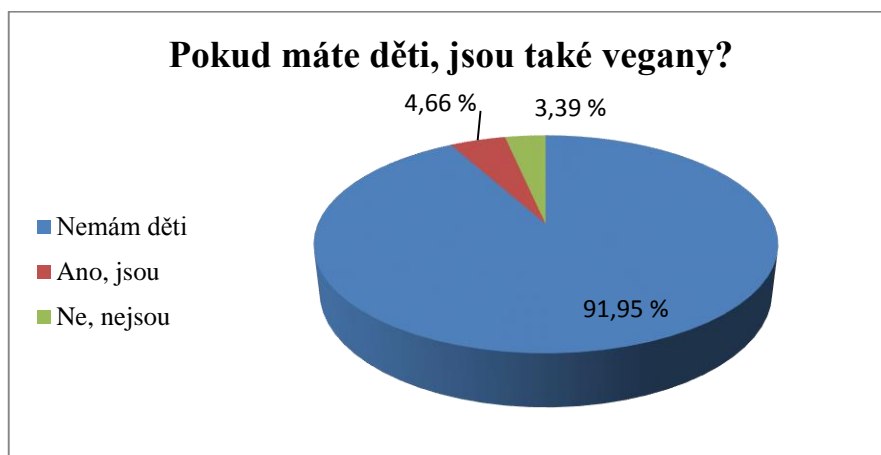

Devátý graf vyobrazuje odpovědi respondentů na otázku, zda jejich přechod k veganství ovlivnil jejich rodinné vztahy. Z celkového počtu dotazovaných uvádí 75,8 % respondentů, že přechod k veganství jejich rodinné vztahy neovlivnil. U 16,1 % respondentů veganství ovlivnilo rodinné vztahy negativně a nejmenší skupinou jsou respondenti, u nichž veganství pozitivně ovlivnilo jejich rodinné vztahy. Těch je 8 %.

¹¹⁴ VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. *Aplikovaná sociální psychologie: [člověk a sociální instituce]*. Praha: Portál, 1998. s. 303. ISBN 80-717-8269-6.

Graf č. 10: Děti respondentů.

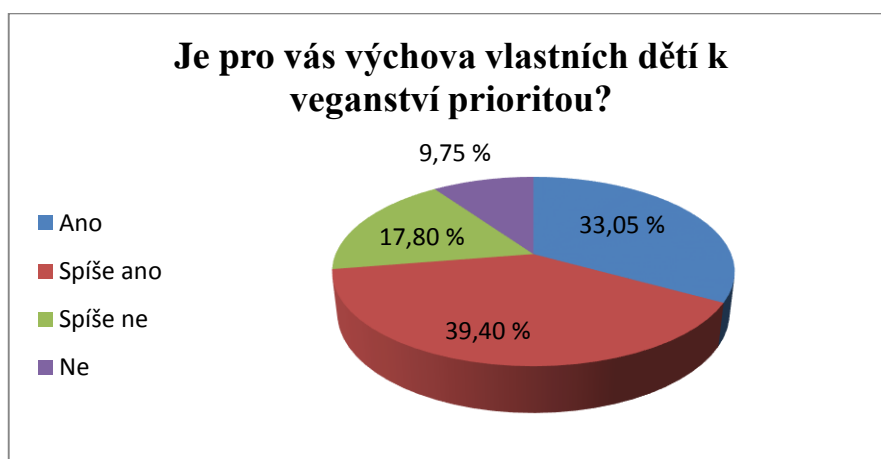
Otázka č. 10

Na další doplňující otázku, zda jsou děti respondentů vegany, odpovědělo 92 % respondentů, že děti nemají. Jen 4,7 % všech dotazovaných uvedlo, že děti mají a jsou také vegany. Nejmenší skupinu zde tvoří respondenti, kteří děti mají, ale nejsou vegany, těch je 3,4 %.

Graf č. 11: Důležitost veganství při výchově dětí.

Otázka č. 11

Zde je možné vidět, že pro 33 % respondentů je výchova vlastních dětí k veganství prioritní. Možnost „Spíše ano.“ uvedlo 39,4 % respondentů a možnost spíše ne 17,8 % respondentů. Nejmenší skupinou jsou dotazovaní, pro které výchova vlastních dětí k veganství není důležitá. Ti tvoří 9,8 % z dotazovaného celku.

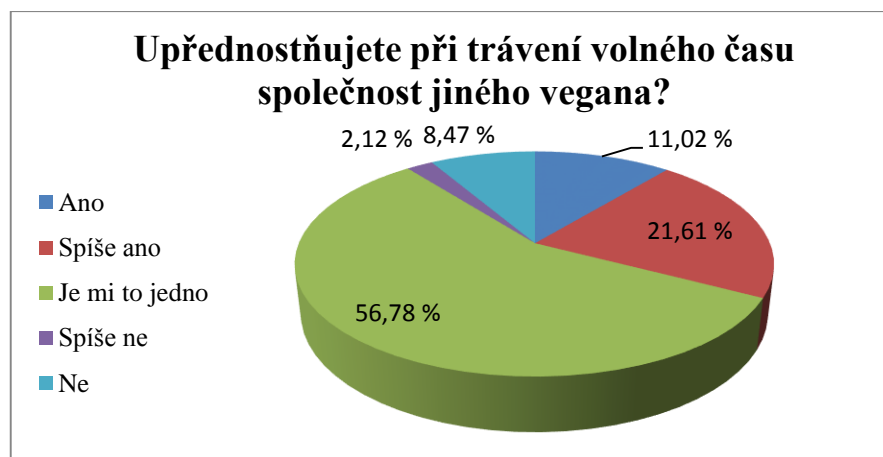
Závěr k H1: Bylo očekáváno, že k ověření platnosti hypotézy je zapotřebí kladné odpovědi u více než 50% respondentů alespoň u tří ze čtyř zvolených hlavních otázek. Jak je možné vidět u grafů a jejich popisu, ani u jedné otázky nebylo zaznamenáno více než 50% kladných odpovědí a tudíž **nelze H1 přijmout za platnou.**

Hypotéza č. 2 Členství ve veganské subkultuře má vliv na trávení volného času respondentů

K druhé hypotéze byly stanoveny jako hlavní výzkumné otázky č. 13, 14, 19 a 20. Doplnujícími otázkami zde jsou otázky č. 12 a 15. Aby byla ověřena platnost této hypotézy, je třeba, aby alespoň na tři ze čtyř hlavních otázek odpovědělo více než 50 % respondentů kladně.

Graf č. 12: Upřednostnění společnosti vegana při trávení volného času.

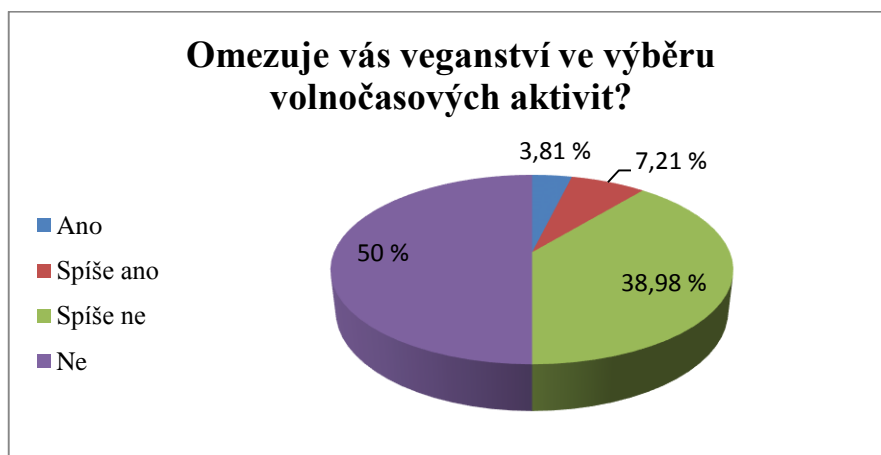
Otázka č. 13

U první otázky zjišťující, zda respondenti při trávení volného času upřednostňují společnost jiného vegana, uvedla většina respondentů odpověď „Je mi to jedno.“ Odpověď „Ano.“ uvedlo jen 11 % respondentů a „Spíše ano.“ jen 21,6 %. Kladně odpovědělo tedy jen 32,6 % dotazovaných, tudíž tato otázka neověřuje platnost hypotézy.

Graf č. 13: Omezení respondentů při výběru volnočasových aktivit.

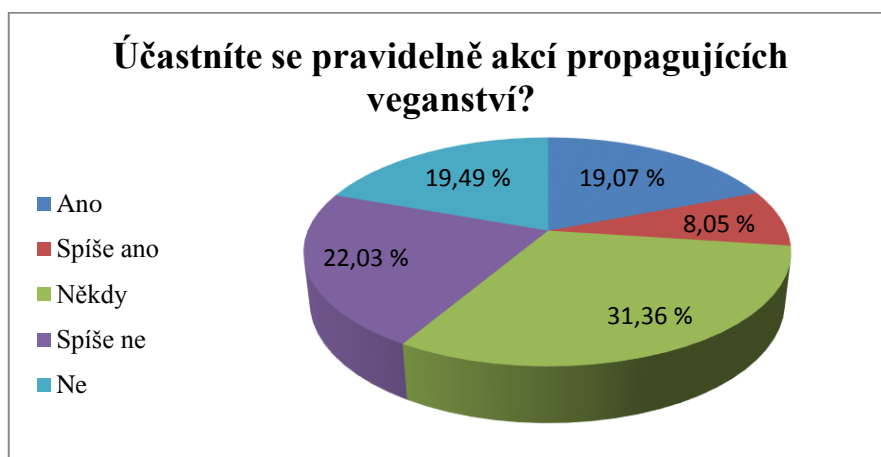
Otázka č. 14

Na otázku, zda dotazované veganství omezuje ve výběru volnočasových aktivit, odpovídá polovina dotazovaných, že je veganství vůbec neomezuje. Dalších 39 % odpovídá, že je veganství spíše neomezuje. Jenom 3,8 % uvádí možnost „Ano.“ a 7,2 % možnost „Spíše ano.“ Lze tedy dojít k závěru, že ani zaznamenanými odpověďmi na tuto otázku nelze ověřit platnost hypotézy.

Graf č. 14: Účast respondentů na akcích propagujících veganství.

Otázka č. 19

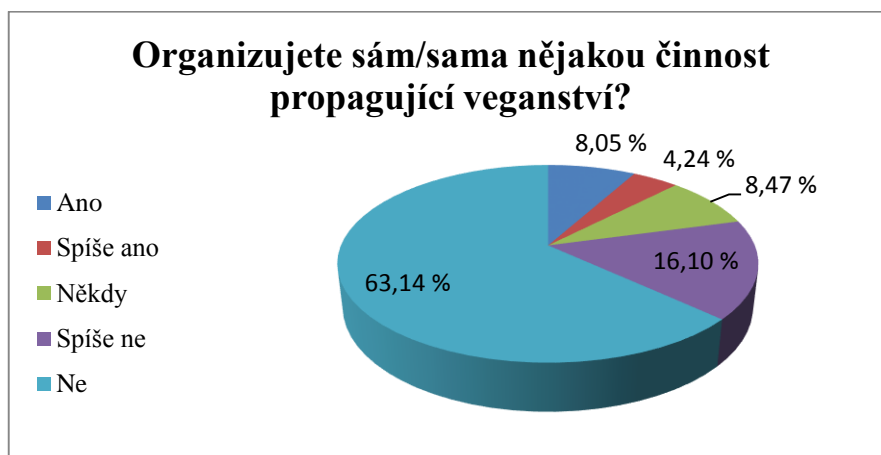

Členové veganské subkultury často pořádají protestní akce a akce propagující veganský způsob života. Cílem této otázky bylo zjistit, kolik respondentů se těchto akcí účastní. Těchto akcí se účastní 19 % respondentů a 8 % procent se jich spíše účastní. Nejčastěji zaznamenanou odpovědí je odpověď „Někdy.“ Na základě odpovědí na tuto otázku nelze ověřit platnost hypotézy.

Graf č. 15: Organizace činností propagujících veganství.

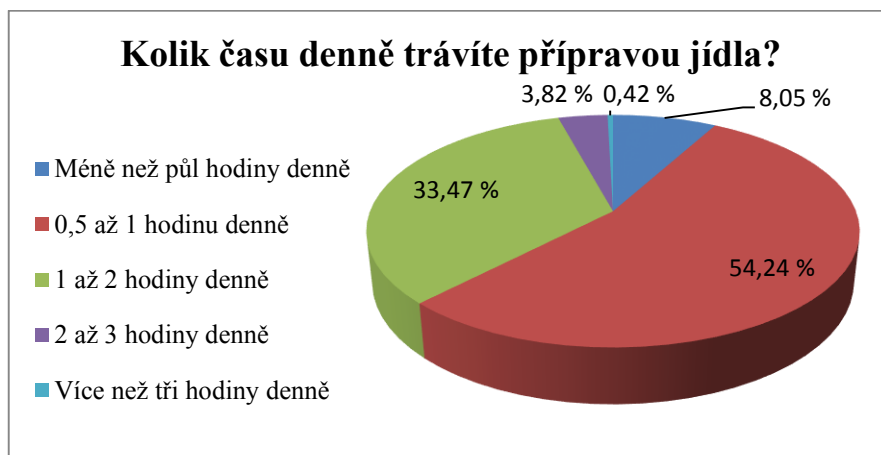
Otázka č. 20

Tato otázka zjišťovala, zda respondenti sami organizují akce propagující veganský způsob života. Převážná většina respondentů, a tedy 63,1 % tyto akce vůbec neorganizuje. Na jejich organizaci se podílí 8 % dotazovaných a 4,2 % tyto akce spíše organizuje. Kladně tedy odpovědělo pouze 12,2 % všech dotazovaných. Pro ověření platnosti hypotézy bylo očekáváno více než 50 %.

Graf č. 16: Průměrný čas strávený přípravou jídla.

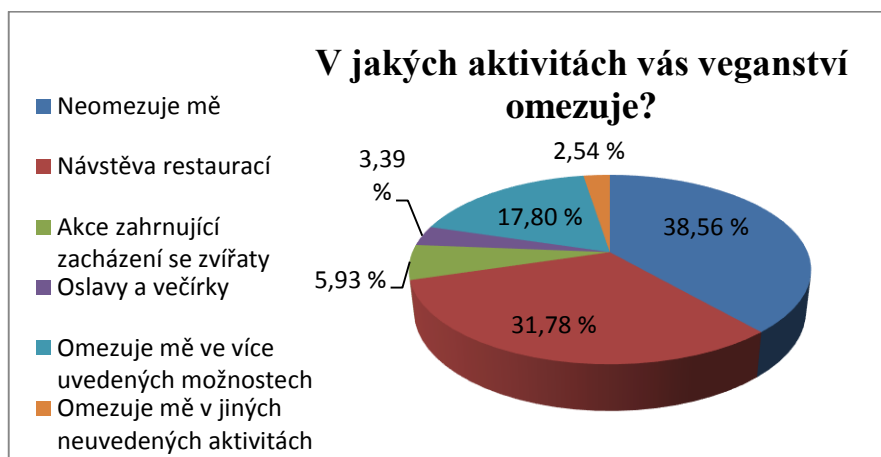
Otázka č. 12

Další otázkou bylo zkoumáno, kolik času denně stráví respondent přípravou jídla. Více než polovina respondentů, a tedy 54,2 % stráví denně přípravou jídla 30 minut až jednu hodinu. Hodinu až dvě hodiny denně stráví u přípravy jídla 33,5 % dotazovaných. Méně než půl u přípravy pokrmů stráví 8 %. 2 až 3 hodiny denně zabere příprava jídla 3,8 % respondentů. Jen 0,4 % všech dotazovaných u této činnosti tráví více než 3 hodiny.

Graf č. 17: Aktivity, ve kterých se respondenti cítí omezení veganstvím.

Otázka č. 15

Tato otázka je doplňující k otázce č. 14. Zatímco u otázky č. 14 odpovídá 50 % ze všech dotazovaných, že je veganství neomezuje při výběru volnočasových aktivit, u této otázky uvádí možnost, že je veganství neomezuje v jejich aktivitách pouze 38,6 %. Zbýlý počet respondentů zde již jmenuje aktivity, ve kterých je veganství omezuje. Nejčastěji volenou odpovědí je návštěva restaurací. 17,8 % respondentů uvádí, že je veganství omezuje ve více aktivitách. Dále se pak respondenti vnímají omezení spojená s návštěvou akcí zahrnující zacházení se zvířaty, kam lze zařadit myslivecké plesy, cirkusy apod. a omezení spojená s oslavami a večírky. U této otázky byla ponechána možnost volné odpovědi, kde dotazovaní mohli uvést ještě jiné aktivity, při nichž shledávají jistá omezení související s veganstvím. Tuto možnost volilo 2,5 % ze všech dotazovaných. Nejčastěji zde uvádí, že je veganství omezuje ve sportovních aktivitách nebo ve stravování při aktivitách mimo domov.

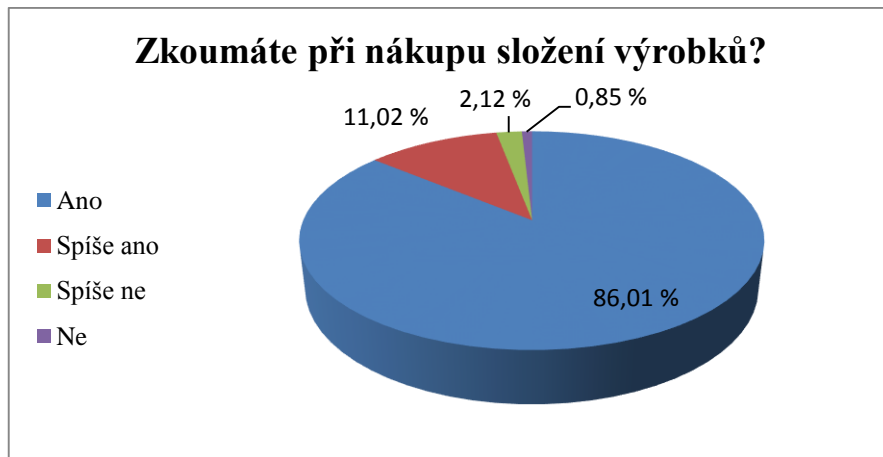
Závěr k H2: K ověření této hypotézy byly stanoveny čtyři hlavní otázky. Alespoň u třech z těchto otázek se očekávala kladná odpověď u více než 50 % respondentů, aby mohla být hypotéza uznána jako platná. Ani u jedné z hlavních otázek nepřesáhl počet respondentů s kladnou odpovědí 50 %, tudíž lze hypotézu **nelze přijmout jako platnou**.

Hypotéza č. 3: Veganství ovlivňuje životní styl respondentů.

U této hypotézy jsou všechny otázky otázkami hlavními. Otázkami ověřujícími hypotézu jsou otázky č. 16, 17, 18, 21, 22 a 27. Aby byla hypotéza stanovena jako platná, očekává se, že alespoň čtyři z těchto šesti otázek budou vyhodnoceny podle stanovených předpokladů. Předpokládá se, že více než 50 % odpoví na otázky č. 16, 17 a 21 kladně a u otázek č. 18 a 27 se u více než poloviny respondentů očekává odpověď záporná. U otázky č. 22 zaměřující se na konzumaci alkoholických nápojů jsou u více než 50 % respondentů žádoucí pro ověření odpovědi „Nikdy nekonzumují alkohol.“ a „Konzumují alkohol jednou měsíčně a méně.“

Graf č 18: Zkoumání složení výrobků respondenty při nákupu.

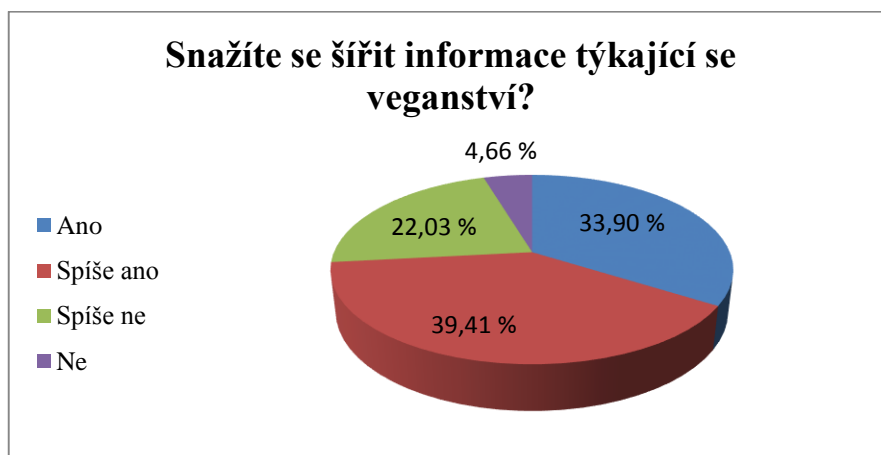
Otázka č. 16

Na grafu lze vidět, že převážná většina respondentů odpovídá na otázku, zda při nákupu zkoumá složení výrobků, kladně. Složení výrobků tedy zkoumá 86 % respondentů, spíše ho zkoumá 11 % dotazovaných. 97 % respondentů se tedy zajímá o složení výrobků, a proto tato otázka může ověřovat stanovenou hypotézu.

Graf č. 19: Šíření informací týkajících se veganství.

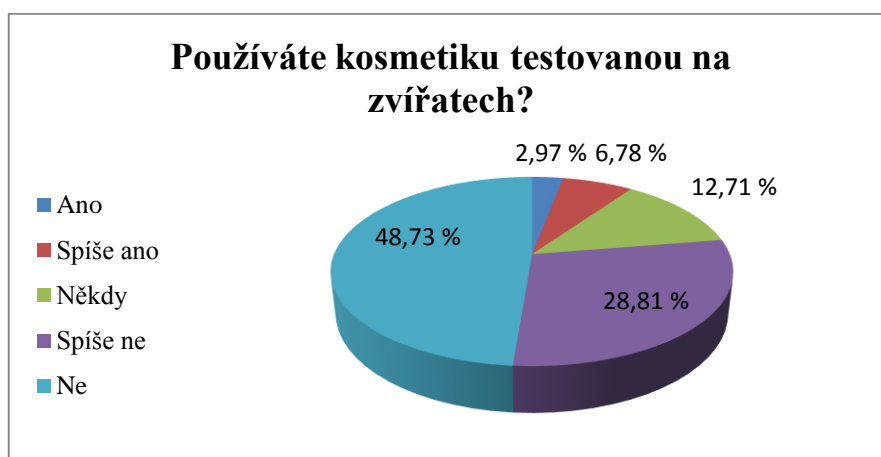
Otázka č. 17

V této otázce bylo zjišťováno, zda se respondenti snaží šířit informace týkající se veganství. 33,9 % uvádí, že se informace snaží šířit a 39,4 % se informace spíše snaží šířit. Pouze 4,7 % všech dotazovaných se nesnaží šířit informace vůbec. Dohromady respondenti, kteří uvádí možnosti „Ano.“ a „Spíše ano.“ tvoří 73,3 % dotazovaného celku. Očekávalo se, že proto, aby otázka mohla ověřit platnost hypotézy, musí více než 50 % respondentů odpovědět kladně, což se u této otázky stalo.

Graf č. 20: Používání testované kosmetiky.

Otázka č. 18

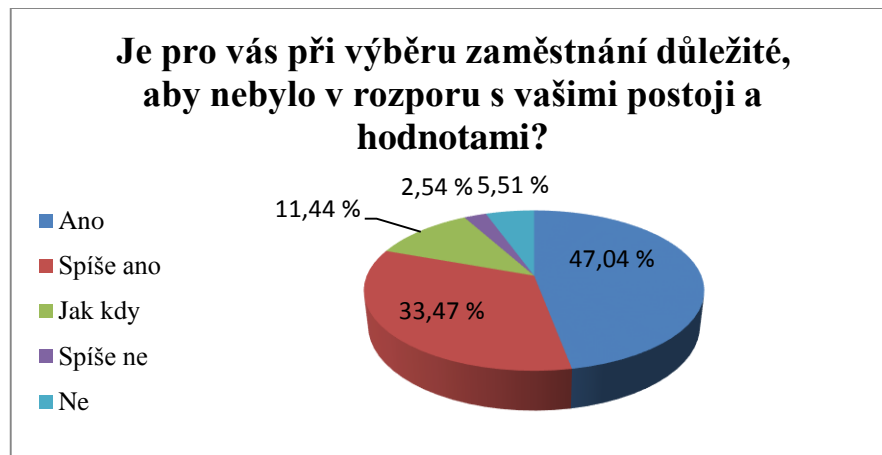

V první kapitole této práce, která se zabývá přímo subkulturou veganů, je popsáno, že vegani nepoužívají kosmetiku testovanou na zvířatech a vybírají si výhradně certifikovanou netestovanou kosmetiku. Očekává se tedy, že respondenti budou odpovídat spíše záporně. Kosmetiku netestovanou na zvířatech nepoužívá 48,7 %

respondentů, spíše ji nepoužívá 28,8 % dotazovaných. Tito respondenti dohromady tvoří 77,5 % dotazovaného celku. Touto otázkou lze tedy hypotézu potvrdit.

Graf č. 21: Důležitost postojů a hodnot respondentů při výběru zaměstnání.

Otázka č. 21

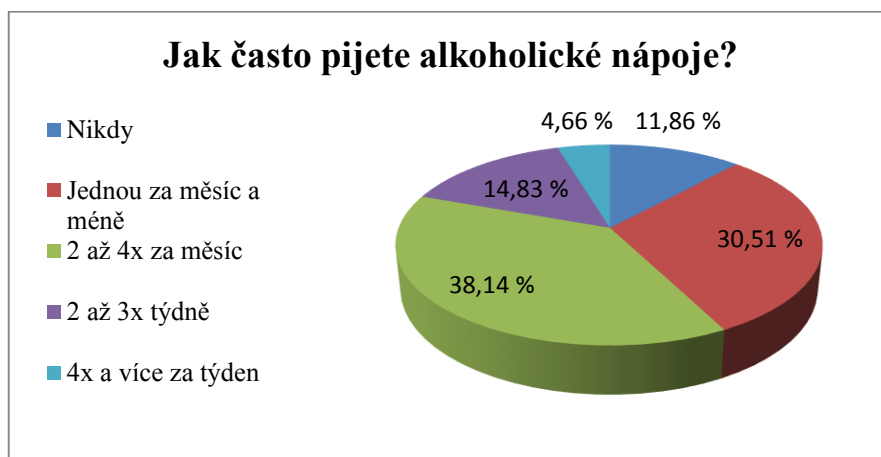

Tato otázka se zaměřovala na to, zda je pro respondenty důležité, aby jejich zaměstnání nebylo v rozporu s jejich postoji a hodnotami. Pro to, aby otázka mohla ověřit hypotézu, se opět očekávalo více než 50 % kladných odpovědí. Odpověď „Ano.“ zvolilo 47 % a „Spíše ano.“ 33,5 %. Tito respondenti tvoří dohromady 80,5 % respondentů. Odpověďmi na tuto otázku lze hypotézu potvrdit.

Další nejčastější odpovědí je odpověď „Jak kdy.“, dále „Ne.“ a nejmenší skupinou respondentů jsou dotazovaní, kteří odpovídají „Spíše ne.“

Graf č. 22: Konzumace alkoholických nápojů.

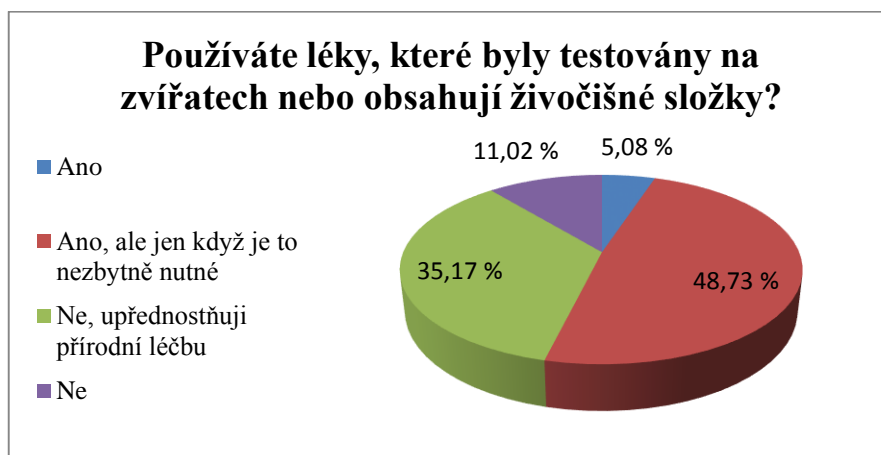
Otázka č. 22

V tomto grafu jsou zaznamenány odpovědi na otázku, jak často respondenti konzumují alkohol. Zjistilo se, že nejpočetnější skupinu respondentů tvoří dotazovaní, kteří konzumují alkohol dvakrát až čtyřikrát za měsíc, a nejméně početnou skupinou respondenti, jež konzumují alkohol čtyřikrát a více za týden. Jelikož je veganství dáváno do souvislosti se zdravým životním stylem, očekávalo se, že více než polovinu respondentů budou tvořit ti, kteří alkohol konzumují jednou za měsíc a méně, anebo ho nekonzumují nikdy. Respondentů, kteří nekonzumují alkohol, je 11,9 % a těch, co ho konzumují jednou za měsíc a méně, je 30,5 %. Dohromady tito respondenti tvoří jen 42,4 % dotazovaného celku, tudíž menší množství, než je očekávaná polovina.

Graf č. 23: Používání testovaných léků a léků obsahujících živočišné složky.

Otázka č. 27

Poslední otázkou sytící tuto hypotézu je otázka týkající se používání léků tetovaných na zvířatech a léků obsahujících živočišné složky. V jedné z předchozích kapitol je uvedeno, že se vegani stejně jako testované kosmetice vyhýbají také testovaným lékům. Očekává se tedy, že více než polovina respondentů na tuto otázku odpoví záporně. Zmíněné léky vůbec nepoužívá 11 % dotazovaných a přírodní léčbu před nimi upřednostňuje 35,2 % dotazovaného celku. Dohromady tedy tyto respondenti tvoří 46,2 % všech dotazovaných, tudíž nepřesahují stanovenou polovinu. Tu přesahují dotazovaní volící kladnou odpověď.

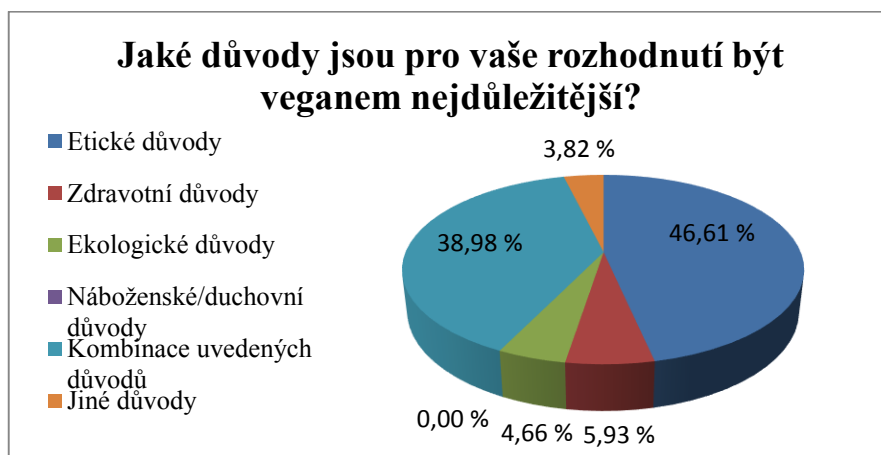
Závěr k H3: Bylo stanoveno, že pokud se potvrdí očekávaný výsledek alespoň u čtyř z šesti otázek sytících tuto hypotézu, bude hypotéza stanovena jako platná. U otázek č. 16, 17, 18 a 21 bylo zjištěno, že splňují stanovené předpoklady. Otázky č. 22 a 27 stanovené předpoklady nesplňují. Vzhledem k faktu, že čtyři otázky potřebné k ověření platnosti hypotézy měly požadované výsledky, **lze přijmout hypotézu jako platnou.**

Hypotéza č. 4 Etické hledisko je pro respondenty hlavním kritériem pro rozhodnutí stát se veganem.

U této hypotézy byla stanovena pouze jedna hlavní otázka, která může potvrdit nebo vyvrátit její platnost. Jedná se o otázku č. 23. Ostatní otázky 24, 25 a 26 jsou pouze otázkami doplňujícími. Aby mohla být hypotéza přijata jako platná, je třeba, aby respondentů uvádějící etické důvody jako nejdůležitější pro své rozhodnutí, bylo o 10 % více, než respondentů s druhou nejčastěji volenou odpovědí.

Graf č. 24: Důvody pro rozhodnutí být vegan.

Otázka 23

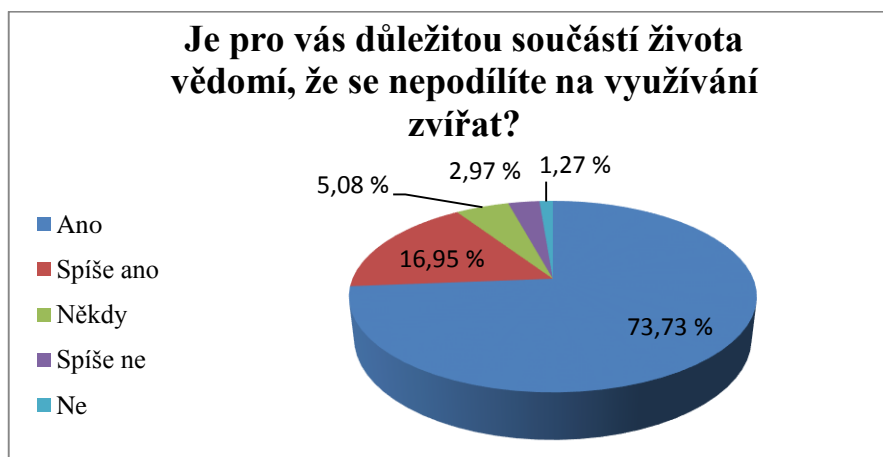
V kapitole o motivaci k veganství jsou uvedeny čtyři základní důvody, které jsou motivačním prvkem pro rozhodnutí stát se veganem. Jsou to etické, ekologické, zdravotní a náboženské či duchovní důvody. Tato otázka se zabývá tím, jaké důvody jsou pro respondenty nejdůležitější. Zvolená hypotéza předpokládá, že nejčastěji volenou odpovědí budou etické důvody. Přestože jsou etické důvody nejčastěji volenou odpovědí, není splněn předpoklad, že těchto respondentů bude minimálně o 10 % více, než respondentů volících druhou nejčastější odpověď. Druhou nejčastěji volenou odpovědí je zde „Kombinace více uvedených důvodů.“, která může zahrnovat právě i ony etické důvody v kombinaci s jinými. Z této odpovědi ale nelze odhadnout, kolik takových respondentů ji zvolilo, tudíž touto otázkou nelze potvrdit zvolenou hypotézu.

U otázky byla ponechána možnost otevřené odpovědi, která je v grafu označena jako „Jiné důvody.“. Tu si vybrala 3,8 % z dotazovaného celku. U těchto odpovědí bylo nejčastěji uvedeno to, že respondentům živočišné produkty nechutnají.

Graf č. 25: Důležitost vědomí nepodílení se na využívání zvířat.

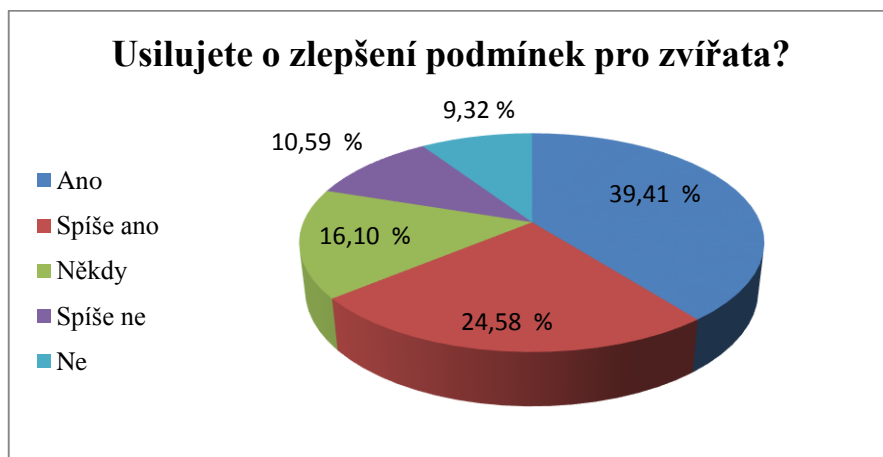
Otázka č. 27

Předpokládá se, že když je respondent veganem z etických důvodů, bude pro něj důležité vědomí, že se nepodílí na využívání zvířat. Odpovědi na otázku tento předpoklad potvrzují, jelikož převážná většina respondentů, a tedy 73,7 % uvádí, že pro ně je toto vědomí důležité. Pro 17 % respondentů je toto vědomí spíše důležité. Odpověď ne zvolilo pouze 1,3 % dotazovaných.

Graf č. 26: Usilování o zlepšení podmínek pro zvířata.

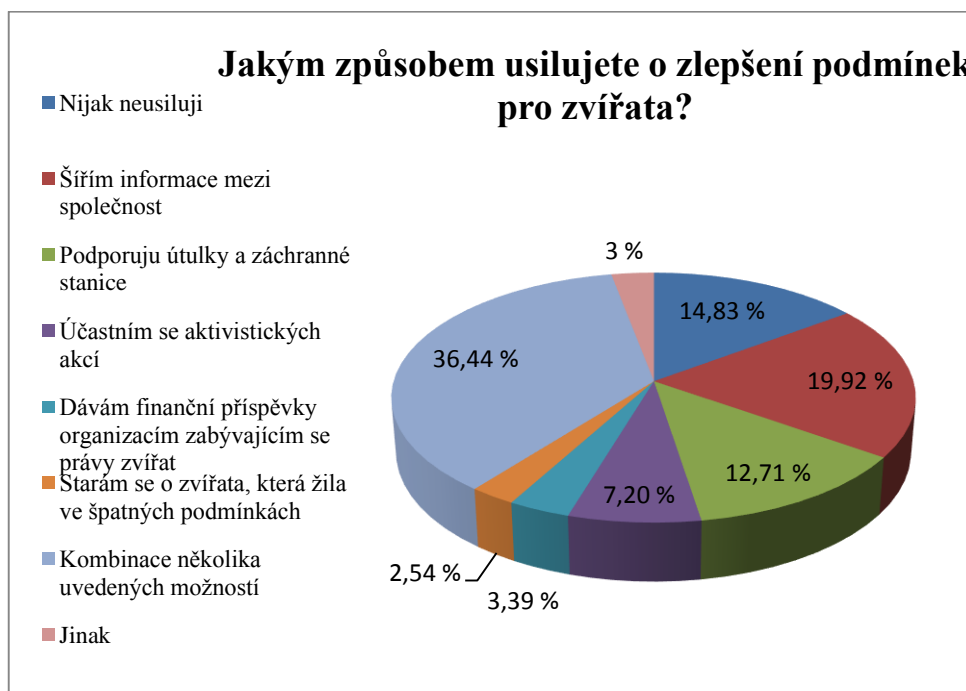
Otázka č. 25

Další otázka se zabývala tím, zda respondenti nějakým způsobem usilují o zlepšení podmínek pro zvířata. Kladně odpovídá 64 % všech dotazovaných. 16,1 % respondentů o ně usiluje jen někdy, 10,6 % odpovídá, že o zlepšení podmínek spíše neusiluje a 9,3 % o zlepšení neusiluje vůbec.

Graf č. 27: Způsob usilování o zlepšení podmínek pro zvířata.

Otázka č. 26

Tato otázka se zabývala tím, jakým způsobem dotazovaní usilují o zlepšení podmínek pro zvířata. Jak je možné vidět, zde z celkového počtu respondentů 14,8 % uvádí, že o zlepšení podmínek nijak neusiluje. V předchozí otázce č. 25 ale tuto odpověď uvádí jen 9,3 % respondentů. Největší počet dotazovaných usiluje o zlepšení podmínek více uvedenými způsoby. Druhou nejpočetnější skupinou jsou respondenti, kteří šíří informace mezi společnost, tyto osoby tvoří 19,9 % dotazovaného celku. Nejméně početnou skupinou jsou respondenti, uvádějící, že se starají o zvířata, jež žila ve špatných podmínkách.

U této otázky byla ponechána možnost otevřené odpovědi. Tu si zvolila 3 % dotazovaných a v grafu je označena jako možnost „Jinak.“ Tito respondenti uvádějí, že podepisují petice, jdou příkladem, účastní se protestů apod.

Závěr k H4: Pro potvrzení této hypotézy byla stanovena pouze jedna hlavní otázka, která hypotézu měla buď potvrdit, nebo vyvrátit, a další čtyři doplňující otázky týkající se zvolené hypotézy. Bylo stanoveno, že pokud počet respondentů, který se pro veganství rozhodl z etických důvodů, bude alespoň o 10 % vyšší než počet respondentů uvádějící druhou nejčastěji volenou odpověď, bude hypotéza přijata jako platná. Počet respondentů uvádějících odpověď „Etické důvody.“ byl sice vyšší,

než počet respondentů uvádějících jiné odpovědi, ale nepřerostl stanovených 10 %, tudíž **hypotézu nelze přijmout jako platnou.**

5.5 Shrnutí výsledků výzkumného šetření

Pro výzkumné šetření byly stanoveny čtyři hypotézy. První hypotéza se zabývala tím, zda rodinné prostředí ovlivňuje rozhodnutí respondentů stát se veganem, druhá hypotéza se zaměřovala na vliv veganské subkultury na trávení volného času respondentů, třetí hypotéza tvrdila, že veganství ovlivňuje životní styl respondentů, a poslední čtvrtá hypotéza předpokládala, že etické důvody jsou pro respondenty hlavním kritériem pro rozhodnutí stát se veganem.

U první hypotézy bylo předpokládáno, že pokud alespoň u tří ze čtyř stanovených hypotéz bude odpovídat více než polovina respondentů kladně, bude hypotéza potvrzena. Při zpracování výsledků vyšlo najevo, že ani u jedné ze čtyř zvolených otázek neodpovědělo více než 50 % respondentů kladně, hypotéza byla tedy zamítnuta.

U druhé hypotézy zabývající se vlivem veganské subkultury na trávení volného času respondentů bylo stanoveno totéž, co u předchozí hypotézy. U alespoň tří ze čtyř otázek se předpokládala u více než poloviny respondentů kladná odpověď. Stejně jako u předchozí hypotézy ani u jedné z hlavních otázek nepřesáhl počet respondentů s kladnou odpovědí více než 50 %. Hypotéza byla stejně jako hypotéza předchozí na základě těchto faktů zamítnuta.

U třetí hypotézy bylo všech šest otázek hlavních a nebyla zde uvedena žádná doplňující. Předpokladem pro přijetí hypotézy bylo získání očekávaných výsledků alespoň u čtyř z šesti stanovených otázek. Jelikož u čtyř otázek bylo dosaženo stanovených předpokladů, lze hypotézu přijmout jako platnou.

U poslední čtvrté hypotézy byla stanovena pouze jedna hlavní otázka a další tři otázky byly otázkami doplňujícími. Aby hypotéza mohla být ověřena, předpokládalo se, že nejvyšší počet respondentů bude uvádět etické důvody jako hlavní důvody k tomu, proč se stali veganem. Dalším předpokladem k potvrzení hypotézy bylo to, že počet dotazovaných uvádějících jako odpověď etické důvody bude o 10 % převyšovat respondenty s druhou nejčastější odpovědí. Nejvyšší počet dotazovaných skutečně uváděl, že etické důvody byly pro jeho rozhodnutí stát se veganem nejdůležitější, ale nepřevyšoval stanovených 10 %, a tudíž hypotézu nelze přijmout jako platnou.

Ze všech čtyř uvedených hypotéz tedy pouze jedna byla ověřena jako platná a zbylé tři se staly neplatnými.

Závěr

Bakalářská práce se zabývala subkulturou veganů a jejím životním stylem. Jejím cílem bylo s oporou v odborné literatuře charakterizovat životní styl subkultury veganů, její charakteristické rysy, prostředí a vztahy v rodinách, kde se nachází alespoň jeden vegan, a důvody, které vedou členy této subkultury k tomu, aby byli vegany. Popis prostředí v rodinách, kde se vyskytuje alespoň jeden vegan, se opírá o provedené výzkumné šetření. Stejně tak je tomu u popisu životního stylu veganů.

První kapitola této práce se zabývá subkulturou veganů. Kromě subkultury a jejích typických rysů charakterizuje související pojmy jako kultura a hnutí. Zabývá se historií veganství u nás i ve světě a veganskými organizacemi existujícími v současnosti. Dále se zabývá veganstvím jako specifickým způsobem stravování. Následující kapitola se zabývá charakteristikou životního stylu a hledáním rozdílu mezi životním stylem a životním způsobem a postupně přechází k popisu specifík životního stylu veganů, kde se částečně opírá o výsledky realizovaného výzkumného šetření. Třetí kapitola vymezuje pojem rodina, její funkce a typy a přechází k popisu prostředí v rodinách veganů. I tato kapitola se opírá o část výsledků realizovaného šetření z důvodu nedostupnosti literatury na toto téma. Poslední kapitola se zabývá motivací a konkrétními důvody, které jsou nejčastěji popisovány jako hlavní důvody motivující ke vstupu do této subkultury.

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, co motivuje respondenty ke vstupu do této subkultury, zda má na toto rozhodnutí vliv jejich rodina, zda a jak to ovlivňuje jejich životní styl a trávení volného času. Bylo realizováno kvantitativní šetření. Jako metoda výzkumného šetření byl zvolen online dotazník, který byl rozeslán do uzavřených veganských komunit, aby se tak snížilo riziko vyplnění dotazníku člověkem, pro kterého nebylo výzkumné šetření určeno. Celkem se výzkumu zúčastnilo 236 vegansky stravujících se respondentů různého věku, více než tři čtvrtiny respondentů byly ženského pohlaví a zbývající jednu třetinu tvořili muži. Dotazovaní byli v průběhu výzkumu vegany různě dlouhou dobu. Byly stanoveny čtyři hypotézy, z nichž každou sytil různý počet otázek. Výzkum byl vyhodnocen na základě četnosti odpovědí.

Hypotézy stanovené ve výzkumném šetření se zaměřovaly na vliv rodinného prostředí respondentů na rozhodnutí stát se veganem, na vliv veganství na respondentovo trávení volného času a životní styl a na hlavní důvody vedoucí

respondenta k veganství. Ukázalo se, že rodinné prostředí nemá výrazný vliv na respondentovo rozhodnutí být veganem a hypotéza byla zamítnuta stejně jako druhá hypotéza, ve které se ukázalo, že veganství nemá znatelný vliv na trávení volného času. Dotazovaní vnímající omezení při trávení volného času, vnímají omezení hlavně při návštěvě restaurací a akcí zahrnujících zacházení se zvířaty. Část respondentů vnímá omezení veganstvím ve více aktivitách. Třetí hypotéza, která stanovuje, že veganství ovlivňuje životní styl, byla přijata jako platná. Tato hypotéza nemapovala všechny prvky, jež zahrnuje životní styl, ale zaměřovala se na specifické znaky životního stylu veganů. Bylo zjištěno, že více než polovina respondentů při nákupu zkoumá složení výrobků, snaží se šířit informace týkající se veganství, nepoužívá kosmetiku testovanou na zvířatech a při výběru práce jsou pro ně důležité jejich hodnoty související s veganstvím. Poslední hypotéza tvrdila, že etické hledisko je hlavním kritériem respondentů pro rozhodnutí stát se veganem. Nejvíce respondentů uvádělo, že je k veganství vedly etické důvody, ale tito respondenti nepřevyšovali zbylé respondenty výrazným způsobem.

Domnívám se, že subkultuře veganů by mělo v budoucnu být věnováno více pozornosti. V současnosti je téma veganství stále více aktuálním tématem v médiích, a to hlavně díky jeho vlivu na zdraví jedince. Počet vegansky stravujících se lidí stále stoupá, jak již bylo zmíněno, někteří respondenti vnímají jistá omezení, která veganství přináší při trávení volného času. Mohla by být proto pro takové skupiny lidí rozšířena nabídka volnočasových aktivit, které nejsou v rozporu s jejich hodnotami, dají jim možnost navázat vztahy s ostatními podobně smýšlejícími lidmi a poznat sebe sama. Pozornost by neměla být věnována jen veganům samotným, ale i jejich rodinám a blízkým, aby byla usnadněna komunikace mezi vegany a jejich okolím, protože 16 % respondentů uvádí, že veganství ovlivnilo negativním způsobem jejich rodinné vztahy.

Seznam použitých zdrojů

- VLADIMIR 518, VESELÝ, K. *Kmeny: současné městské subkultury*. Praha: Bigg Boss & Yinachi, 2011. ISBN 978-80-903973-2-3.
- VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. *Aplikovaná sociální psychologie: [člověk a sociální instituce]*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-717-8269-6.
- KRAUS, B. *Životní styl současné české rodiny*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-544-8.
- KRAUS, B. *Společnost, rodina a sociální deviace*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-411-3.
- KRAUS, B. a kol. *Člověk, prostředí, výchova*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-7315-004-2.
- DUNOVSKÝ, J. Sociální pediatrie: vybrané kapitoly. Praha: Grada Pub., 1999. In: KRAUS, B. *Životní styl současné české rodiny*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-544-8.
- SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2907-7.
- DUFFKOVÁ, J., URBAN, L., DUBSKÝ, J. *Sociologie životního stylu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-123-6.
- DUFFKOVÁ, J. *Životní způsob/životní styl a jeho variantnost*. Praha: MČSS při AV ČR, 2005. ISBN 80-7308-131-8
- HEBDIGE, D. *Subkultura a styl*. Praha: Dauphin, 2012. ISBN 978-80-7272-197-9.
- VODÁKOVÁ, A. *Sociální a kulturní antropologie*. Praha: Sociologické nakl., 2000. ISBN 80-858-5029-X.
- HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-807-3675-691.
- KOLÁŘOVÁ, M. *Revolta stylem. Hudební subkultury mládeže v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2012. ISBN 978-80-7419-060-5.
- CÍSAŘ, O. *Politický aktivismus v České republice: sociální hnutí a občanská společnost v období transformace a evropeizace*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2008. ISBN 978-80-7325-168-0.
- PROVAZNÍK, V., KOMÁRKOVÁ, R. *Motivace pracovního jednání*. Praha: Oeconomica, 2004. ISBN 80-245-0703-X.
- LANGMEIER, J., KŇOURKOVÁ, M. *Psychologie. Č. 1, Úvod do obecné a sociální psychologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984.

- ŘÍČAN, P. *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3133-9.
- NAKONEČNÝ, M. *Motivace chování*. Praha: Triton, 2014. ISBN 978-80-7387-830-6.
- BEDRNOVÁ, E., NOVÝ, I. *Psychologie a sociologie řízení*. Praha: Management Press, 2007. ISBN 978-80-7261-169-0.
- KOHOUTEK, R. *Základy psychologie osobnosti*. Brno: Cerm, 2000. ISBN 80-7204-156-8.
- HAVLÍK, R., PROKOP, J., HALÁSZOVÁ, V. *Kapitoly ze sociologie výchovy*. Praha: Pedagogická fakulta UK, 1996. ISBN 80-86039-10-2.
- HONZÍK, K. *Co je životní sloh*. Praha: Československý spisovatel, 1958
- KUBÁTOVÁ, H. *Sociologie životního způsobu*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2456-0.
- ČIHOVSKÝ, J. Životní styl jako mnohoaspektový fenomén. In FAZIK, A., MATĚJŮ, M. *Aktuální problémy životního stylu*. Praha: UK, 2005. ISBN 80-7308-131-8.
- TOKÁROVÁ, A. K metodologickým otázkám výskumu a hodnotenia kvality života. In: *Kvalita života v kontextech globalizácie a výkonovej spoločnosti*. Prešov: FF PU, 2002. ISBN 80-8068-087-6.
- PHILLIPS, F. *Vegetarian Nutrition*. British Nutrition Foundation Nutrition Bulletin, 2005. vol. 30, No. 2. ISSN 0141-9684.
- KUNOVÁ, V. *Zdravá výživa*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3433-0.
- MEDŘICKÁ, J. *Psychologické a sociální aspekty vegetariánství*. Praha: 2008. Diplomová práce. Filosofická fakulta Univerzity Karlovy na katedře psychologie. Vedoucí práce: Tamara Hrachovinová.
- PECLINOVSKÁ, V. *Komunita veganů v České republice*. Pardubice, 2012. Bakalářská práce. Filosofická fakulta Univerzity Pardubice. Vedoucí práce: Michal Trousil.
- Voice of Great Yesterday and Today Vegetarianism. 15th World Vegetarian Congress 1957* [online]. 1957 [cit. 2015-11-19]. Dostupné z: <http://www.ivu.org/congress/wvc57/souvenir/yesterday.html>
- The Vegan Society* [online]. 2015 [cit. 2015-11-18]. Dostupné z: <http://www.vegansociety.com/about-us/history>
- ŠŤASTNÝ, J. *Vegetariánská výročí v roce 2004*. [online]. 6. 9. 2005 [cit. 2015-11-18]. Dostupné z: <http://www.vegspol.cz/view.php?cislocclanku=2005090004>
- The Heart and Stroke Foundation. Vegetarian diets*. [online]. 2011 [cit. 2015-11-27]. Dostupné z:

http://www.heartandstroke.com/site/c.iQlLcMWJtE/b.3484249/k.2F6C/Healthy_living__Vegetarian_diets.htm

PETA: Animals are not ours [online]. 2015 [cit. 2015-11-19]. Dostupné z: <http://www.peta.org/about-peta/learn-about-peta/>

269 [online]. 2013 [cit. 2015-11-19]. Dostupné z: <http://www.269life.com/#&panel1-1>

KPZ: Kolektiv pro zvířata [online]. 2015 [cit. 2015-11-19]. Dostupné z: http://kolektivprozvirata.cz/?page_id=67

269 Czech Republic [online]. 2015 [cit. 2015-11-19]. Dostupné z: http://www.269.cz/p/blog-page_27.html

Obraz: Obránci zvířat. [online]. 2015 [cit. 2015-11-27]. Dostupné z: <https://www.obrancizvirat.cz/o-nas/>

SINGER, P. *Osvobození zvířat.* Praha: Práh, 1990. ISBN 80-7252-042-3.

ŠAFR, J., PATOČKOVÁ, V. *Trávení volného času v České republice ve srovnání s evropskými zeměmi. Naše společnost.* Sociologický ústav AV ČR, 2010. 8 (2), s. 21-27.

KAŠPAŘÍKOVÁ, L. *Chov hospodářských zvířat a ekologické zemědělství.* Brno: Hnutí DUHA, 2007.

Healthy Eating Guidelines for Vegans. Dietitians of Canada. [online]. 27. 11. 2014 [cit. 2015-11-27]. Dostupné z: <http://www.dietitians.ca/Your-Health/Nutrition-A-Z/Vegetarian-Diets/Eating-Guidelines-for-Vegans.aspx>

Česká veganská asociace [online]. 2008 [cit. 2015-11-18]. Dostupné z: <http://www.veganskaasociace.cz>

Česká veganská společnost [online]. 2015 [cit. 2015-11-18]. Dostupné z: <http://veganskaspolecnost.cz>

Veggie parade [online]. 2015 [cit. 2015-11-18]. Dostupné z: <http://veggie-parade.cz>

Soucitně [online]. 2015 [cit. 2015-11-19]. Dostupné z: <http://soucitne.cz>

Otevři oči [online]. 2015 [cit. 2015-11-19]. Dostupné z: <http://otevrioci.cz/otevrioci/>

LUDASOVÁ, D. *Dopad živočišné výroby na životní prostředí* [online]. 2011. [cit. 2015-11-27]. Dostupné z: http://www.rozvojovka.cz/download/pdf/pdfs_372.pdf

VOLRÁB, V. *Vegetariánství a náboženství* [online]. 2005. [cit. 2015-11-27]. Dostupné z: <http://www.vegspol.cz/view.php?cislocianku=2005100003>

BLÁHA, D., BROŽOVÁ, N., IVANOV, F., LUNDÁKOVÁ, S., PETTÍK, F., ŠPONIAROVÁ, N. *Stravovací návyky příslušníků Hare Kršna, ovlivněné českou kulturou* [online]. 2012. [cit. 2015-11-27]. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/hare_krsna_2012_1

- JANDA, S., TROCCHIA, P. J. *Vegetarianism: Toward a Greater Understanding. Psychology & Marketing*, December 2001, vol. 18, issue 12, p. 1205 – 1240. ISSN 0742-6046.
- NESEHNUTÍ: *Nezávislé sociálně ekologické hnutí* [online]. 2015 [cit. 2016-01-30]. Dostupné z: <http://nesehnuti.cz>
- Vegan fighter* [online]. 2015 [cit. 2016-01-30]. Dostupné z: <http://www.vegan-fighter.com>
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Interkulturní vzdělávání II*. Praha: Člověk v tísni, 2005. ISBN80-903510-5-0.
- SPOUSTA, V. *Kapitoly z pedagogiky volného času*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, 1998. ISBN 80-210-1274-9.
- GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.
- SKUTIL, M. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-778-7.
- KRAUS, B. Úkoly sociální pedagogiky. In.: *Sociália 97*. Sborník ze semináře ÚSS PF VŠP Hradec Králové: Líp, 1998. ISBN 80-902289-2-5
- JEDLIČKA, R., KLÍMA, P. a kol. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: Nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Praha: Themis, 2004. ISBN 80-7312-038-0.
- Vegan.cz: Vaše etická cesta ke zdraví* [online]. 2015 [cit. 2016-02-23]. Dostupné z: <http://www.vegan.cz/proc-veg>

Seznam grafů

Graf č. 1: Pohlaví respondentů	48
Graf č. 2: Věk respondentů	49
Graf č. 3: Jak dlouho jsou respondenti vegany.....	49
Graf č. 4: Subkultury, do kterých se respondenti řadí	50
Graf č. 5: Důležitost názoru rodiny na veganství.....	51
Graf č. 6: Souhlas rodiny z veganstvím.....	51
Graf č. 7: Další vegani v rodinách respondentů	52
Graf č. 8: Motivace rodiny k rozhodnutí být vegan.....	52
Graf č. 9: Vliv veganství na rodinné vztahy	53
Graf č. 10: Děti respondentů	54
Graf č. 11: Důležitost veganství při výchově dětí.....	54
Graf č. 12: Upřednostnění společnosti vegana při trávení volného času	55
Graf č. 13: Omezení respondentů při výběru volnočasových aktivit	56
Graf č. 14: Účast respondentů na akcích propagujících veganství	56
Graf č. 15: Organizace činností propagujících veganství	57
Graf č. 16: Průměrný čas strávený přípravou jídla	57
Graf č. 17: Aktivity, ve kterých se respondenti cítí omezení veganstvím	58
Graf č. 18: Zkoumání složení výrobků respondenty při nákupu.....	59
Graf č. 19: Šíření informací týkajících se veganství.....	60
Graf č. 20: Používání testované kosmetiky.....	60
Graf č. 21: Důležitost postojů a hodnot respondentů při výběru zaměstnání.....	61
Graf č. 22: Konzumace alkoholických nápojů	62
Graf č. 23: Používání testovaných léků a léků obsahujících živočišné složky	63
Graf č. 24: Důvody pro rozhodnutí být vegan.....	64
Graf č. 25: Důležitost vědomí nepodílení se na využívání zvířat	65
Graf č. 26: Usilování o zlepšení podmínek pro zvířata	65
Graf č. 27: Způsob usilování o zlepšení podmínek pro zvířata.....	66

Přílohy

Příloha A: Dotazník

Dobrý den,

jsem studentkou Pedagogické fakulty UHK a píši bakalářskou práci na téma Subkultura veganů a její životní styl. Ráda bych Vás poprosila o vyplnění mého dotazníku, jehož výsledky budou uvedeny v mé práci.

1. Jakého jste pohlaví?

- Žena
- Muž

2. Kolik je vám let?

- Méně než 18
- 18 až 25
- 26 až 35
- 36 až 45
- 46 až 60
- 61 a více

3. Jak přibližně dlouho jste vegan?

- Méně než 1 rok
- 1 rok
- 2 roky
- 3 roky
- 4 roky
- 5 až 10 let
- 10 a více let

4. Řadíte se do nějaké jiné subkultury?

- Ne
- Ano, metal
- Ano, punk
- Ano, hipster
- Ano, straight edge
- Ano, hippies
- Ano, do jiné subkultury ....

5. Záleží vám na tom, co si vaše rodina myslí o vašem rozhodnutí být veganem?

- Ano
- Spíše ano
- Je mi to jedno
- Spíše ne
- Ne

6. Souhlasí vaše rodina s vaším rozhodnutím být veganem?

- Ano

- Spíše ano
- Je jim to jedno
- Spíše ne
- Ne

7. Je ve vaší rodině nějaký další vegan?

- Ano, rodič
- Ano, prarodič
- Ano, sourozenec
- Ano, někdo z širší rodiny
- Ano, dcera nebo syn
- Ano, manžel/ka
- Více členů rodiny
- Ne

8. Motivoval vás někdo z rodiny k tomu stát se veganem?

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

9. Ovlivnil váš přechod k veganství vaše rodinné vztahy?

- Ano, pozitivně
- Ano, negativně
- Ne

10. Pokud máte děti, jsou také vegany?

- Ano, jsou
- Ne, nejsou
- Nemám děti

11. Je pro vás výchova vlastních dětí k veganství prioritou?

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

12. Kolik času denně strávíte přípravou jídla?

- Méně než půl hodiny
- 0,5 až 1 hodinu denně
- 1 až 2 hodiny denně
- 2 až 3 hodiny denně
- Více než tři hodiny denně

13. Upřednostňujete při trávení volného času společnost jiného vegana?

- Ano
- Spíše ano
- Je mi to jedno
- Spíše ne
- Ne

14. Omezuje vás veganství ve výběru volnočasových aktivit?

- Ano

- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

15. V jakých aktivitách vás veganství omezuje

- Neomezuje mě
- Návštěva restaurací
- Akce, zahrnující zacházení se zvířaty (myslivecké plesy, cirkusy,...)
- Oslavy a večírky
- Zájmové aktivity zahrnující využívání zvířat (jezdecké kroužky,...)
- Návštěva přátel
- Sport
- Omezuje mě ve více uvedených možnostech
- Omezuje mě v jiných aktivitách (otevřená otázka)

16. Zkoumáte při nákupu složení výrobků?

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

17. Snažíte se šířit informace týkající se veganství?

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

18. Používáte kosmetiku testovanou na zvířatech?

- Ano
- Spíše ano
- Někdy
- Spíše ne
- Ne

19. Účastníte se akcí propagujících veganství?

- Ano
- Spíše ano
- Někdy
- Spíše ne
- Ne

20. Organizujete sám/sama nějakou činnost propagující veganství?

- Ano
- Spíše ano
- Někdy
- Spíše ne
- Ne

21. Je pro vás při výběru zaměstnání důležité, aby nebylo v rozporu s vašimi postoji a hodnotami?

- Ano
- Spíše ano

- Jak kdy
- Spíše ne
- Ne

22. Jak často pijete alkoholické nápoje?

- Nikdy
- Jednou za měsíc a méně
- 2 až 4x za měsíc
- 2 až 3x týdně
- 4x nebo více za týden

23. Jaké důvody jsou pro vaše rozhodnutí být veganem nejdůležitější?

- Etické důvody
- Ekologické důvody
- Zdravotní důvody
- Náboženské/duchovní důvody
- Kombinace několika uvedených důvodů
- Jiné důvody .....

24. Je pro vás důležitou součástí života vědomí, že se nepodílíte na využívání zvířat?

- Ano
- Spíše ano
- Někdy
- Spíše ne
- Ne

25. Usilujete o zlepšení podmínek pro zvířata?

- Ano
- Spíše ano
- Někdy
- Spíše ne
- Ne

26. Jakým způsobem usilujete o zlepšení podmínek pro zvířata?

- Nijak neusiluji
- Účastním se aktivistických akcí
- Pořádám aktivistické akce
- Podporuji útulky a chovné stanice
- Šírím informace mezi společnost
- Starám se o zvířata, která žila ve špatných podmínkách
- Dávám finanční příspěvky organizacím zabývajícím se právy zvířat
- Kombinace několika uvedených možností
- Jinak .....

27. Používáte léky, které byly testovány na zvířatech nebo obsahují živočišné složky?

- Ano
- Ano, ale jen když je to nezbytně nutné
- Ne, upřednostňuji přírodní léčbu
- Ne

Děkuji za vyplnění dotazníku a přeji Vám příjemný zbytek dne.